

ഒരു

വിക്കിഗ്രന്ഥശാല

സംരംഭം

<http://ml.wikisource.org/>

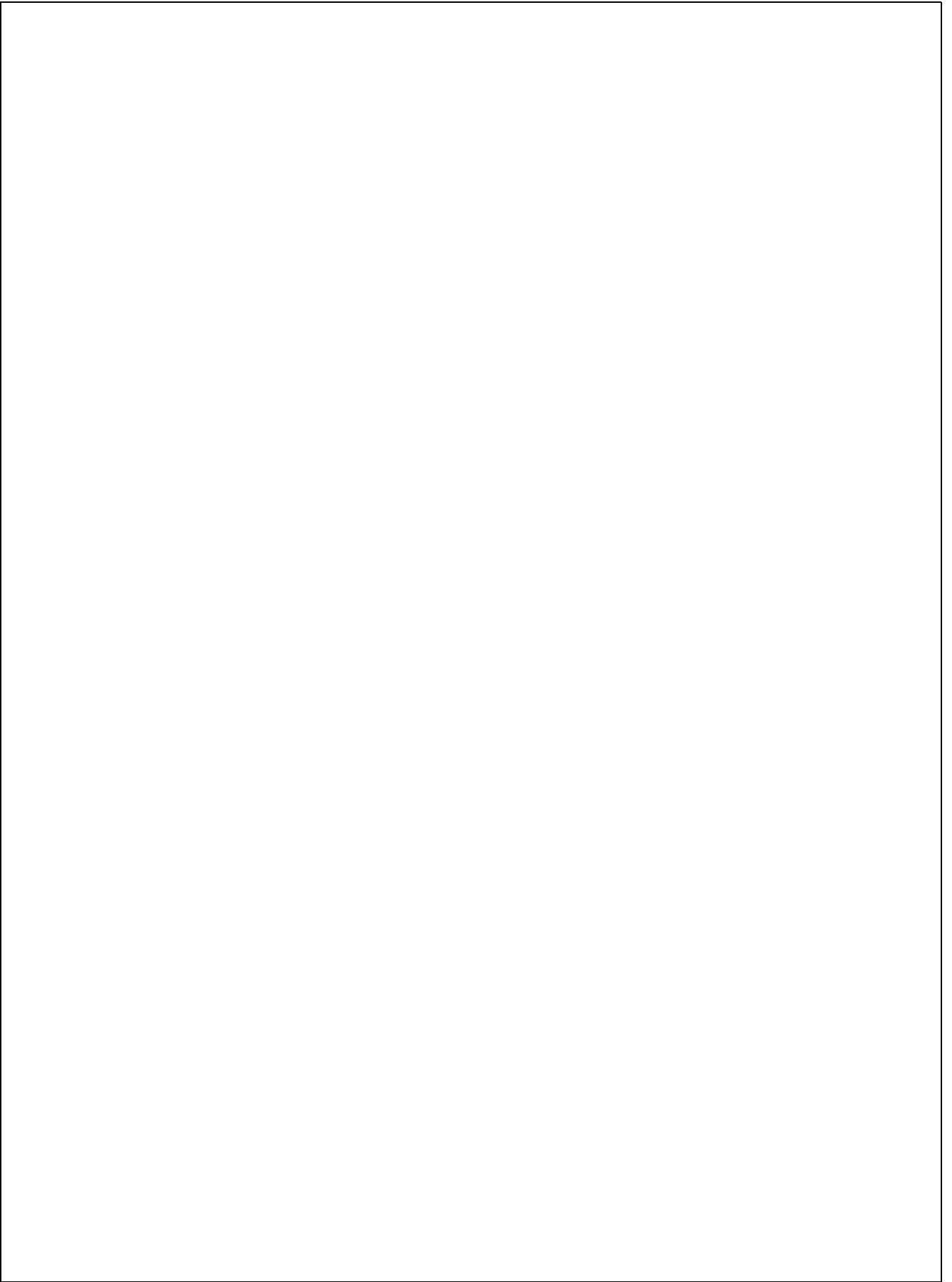
ശ്രീമദ് ഭഗവദ്ഗീത

എൻകോഡ് ചെയ്തത്
സിബിൻ
(sibinsv@yahoo.com)

ഒം

ഉള്ളടക്കം

൧.	അർജ്ജുനവിഷാദയോഗ	1
൨.	സാംഖ്യയോഗ	8
൩.	കർമയോഗ	18
൪.	ജ്ഞാനകർമസന്യാസയോഗ	24
൫.	കർമസന്യാസയോഗ	30
൬.	ധ്യാനയോഗ	34
൭.	ജ്ഞാനവിജ്ഞാനയോഗ	41
൮.	അക്ഷരബ്രഹ്മയോഗ	46
൯.	രാജവിദ്യാരാജഗൃഹ്യയോഗ	50
൧൦.	വിഭൃതിയോഗ	56
൧൧.	വിശ്വരൂപദർശനയോഗ	61
൧൨.	ഭക്തിയോഗ	69
൧൩.	ക്ഷേത്രക്ഷേത്രജ്ഞവിഭാഗയോഗ	72
൧൪.	ഗുണത്രയവിഭാഗയോഗ	77
൧൫.	പുരുഷോത്തമയോഗ	81
൧൬.	ദൈവാസുരസമ്പദിഭാഗയോഗ	84
൧൭.	ശ്രദ്ധാത്രയവിഭാഗയോഗ	88
൧൮.	മോക്ഷസന്യാസയോഗ	92

൧. അർജ്ജുനവിഷ്വാദയോഗ

ധൃതരാഷ്ട്ര ഉവാച

ധർമ്മക്ഷേത്രേ കൗരവേതാ യുധിഷ്ഠിരഃ
മാമകാഃ പാണ്ഡവായൈവ കിമകർവത സഞ്ജയ ൧

സഞ്ജയ ഉവാച

ദൃഷ്ട്വാ തു പാണ്ഡവാനീകം വ്യൂഢം ദുര്യോധനസ്തുഭാ
ആചാര്യമുപസംഗമ്യ രാജാ വചനമബ്രവീത് ൨

പശ്യേതാം പാണ്ഡുപുത്രാണാം ആചാര്യ മഹതീം ചമുഃ
വ്യൂഢാം ദുപദപുത്രേണ തവ ശിഷ്യേണ ധീമതാ ൩

അത്ര ശൂരാ മഹേഷ്യാസാ ഭീമാർജ്ജുനസമാ യുധി
യുധിയാനോ വിരാടശ്ച ദുപദശ്ച മഹാരഥഃ ൪

ധൃഷ്ടകേതുശ്ചേകിതാനഃ കാശിരാജശ്ച വീര്യവാൻ
പുരജിതകന്തിഭോജശ്ച ശൈബ്യശ്ച നരപുങ്ഗവഃ ൫

യുധാമന്യുശ്ച വിക്രാന്ത ഉത്തമൌജാശ്ച വീര്യവാൻ
സൌഭദ്രോ ദ്രൗപദേയാശ്ച സർവ ഏവ മഹാരഥാഃ ൬

അസ്മാകം തു വിശിഷ്ടാ യേ താനിബോധ ദിജോത്തമ
നായകാ മമ സൈന്യസ്യ സംജ്ഞാർഥം താൻബ്രവീമി തേ ൭

ഭവാൻ ഭീഷ്മശ്ച കർണ്ണശ്ച കൃപശ്ച സമിതിംജയഃ
അശ്വത്ഥാമാ വികർണശ്ച സൌമദത്തിസ്തുമൈവ ച ൮

അന്യേ ച ബഹവഃ ശൂരാ മദർഥേ തൃക്കരജീവിതാഃ
നാനാശസ്ത്രപ്രഹരണാഃ സർവേ യുദ്ധവിശാരദാഃ ൯

അപര്യുപ്തം തദസ്താകം ബലം ഭീഷ്മാഭിരക്ഷിതം
പര്യുപ്തം ത്വിദമേതേഷാം ബലം ഭീമാഭിരക്ഷിതം ൧൦

അയനേഷു ച സർവേഷു യഥാഭാഗമവസ്ഥിതാഃ
ഭീഷ്മമേവാഭിരക്ഷന്തു ഭവന്തഃ സർവ ഏവ ഹി ൧൧

തസ്യ സഞ്ജനയൻഹർഷം കുരുവൃദ്ധഃ പിതാമഹഃ
സിംഹനാദം വിനദ്യോച്ചൈഃ ശംഖം ദധ്വൗ പ്രതാപവാൻ ൧൨

തതഃ ശംഖാശ്ച ഭേര്യശ്ച പണവാനകഗോമുഖാഃ
സഹസൈവാഭ്യുഹന്യന്ത സ ശബ്ദസ്തുമുലോഭവത് ൧൩

തതഃ ശ്വേതൈർഹയൈർയുക്തേ മഹതി സ്യന്ദനേ സ്ഥിതൌ
മാധവഃ പാണ്ഡവശ്ചൈവ ദിവ്യൗ ശംഖൌ പ്രദധ്വതഃ ൧൪

പാണ്ഡുജന്യം ഹൃഷീകേശോ ദേവദത്തം ധനഞ്ജയഃ
പൌണ്ഡ്രം ദധ്വൗ മഹാശംഖം ഭീമകർമ്മ വൃകോദരഃ ൧൫

അനന്തവിജയം രാജാ കന്തീപുത്രോ യുധിഷ്ഠിരഃ
നകലഃ സഹദേവശ്ച സുഹോഷമണിപുഷ്പകൌ ൧൬

കാശ്യശ്ച പരമേഷ്വാസഃ ശിഖണ്ഡീ ച മഹാരഥഃ
ധൃഷ്ടദൃശ്ണോ വിരാടശ്ച സാത്യകിശ്യാപരാജിതഃ ൧൭

ദ്രുപദോ ദ്രൗപദേയാശ്ച സർവശഃ പ്രഥിവീപതേ
സൌഭദ്രശ്ച മഹാബാഹുഃ ശംഖാന്ദധൂഃ പ്രഥക്ലഥക് ൧൮

സ ഘോഷോ ധാർതരാഷ്ട്രാണാം ഹൃദയാനി വ്യദാരയത്
നഭശ്ച പ്രഥിവീം ചൈവ തുമുലോഭ്യന്തനാദയൻ ൧൯

അഥ വ്യവസ്ഥിതാന്ദ്രഷ്ട്യാ ധാർതരാഷ്ട്രാൻകപിധജഃ
പ്രവൃത്തേ ശസ്ത്രസമ്പാതേ ധന്തദ്യമ്യ പാണ്ഡവഃ
ഘൃഷീകേശം തദാ വാക്യമിദമാഹ മഹീപതേ ൨൦

അർജ്ജുന ഉവാച

സേനയോരുഭയോർമദ്ധ്യേ രഥം സ്ഥാപയ മേച്ഛത
യാവദേതാനിരീക്ഷേഹം യോദ്ധുകാമാനവസ്ഥിതാൻ ൨൧
കൈർമയാ സഹ യോദ്ധവ്യമസ്തിൻരണസമുദ്യമേ ൨൨

യോത്സ്യമാനാനവേക്ഷേഹം യ ഏതേത്ര സമാഗതാഃ
ധാർതരാഷ്ട്രസ്യ ദുർബുദ്ധേര്യുദ്ധേ പ്രിയചികീർഷവഃ ൨൩

അർജ്ജുനവിഷാദയോഗ

സഞ്ജയ ഉവാച

ഏവമുക്തോ ഹൃഷീകേശോ ഗുഡാകേശേന ഭാരത
സേനയോരുഭയോർമധ്യേ സ്ഥാപയിത്യാ രഥോത്തമം ൨൪

ഭീഷ്മദ്രോണപ്രമുഖതഃ സർവേഷാം ച മഹീക്ഷിതാം
ഉവാച പാർഥ പശ്യൈതാൻസമവേതാൻകരൂനിതി ൨൫

തത്രപശ്യത്ഥമിതാൻപാർഥ പിതൃനഥ പിതാമഹാൻ
ആചാര്യന്മാതൃലാൻഭ്രാതൃൻ പുത്രാൻ പൌത്രാൻ സഖീംസ്ഥഥാ
ശ്വശൂരാൻസുഹൃദശ്ചൈവ സേനയോരുഭയോരപി ൨൬

താൻസമീക്ഷ്യ സ കൌന്തേയഃ സർവാൻബന്ധുനവസ്ഥിതാൻ
കൃപയാ പരയാവിഷ്ടോ വിഷീദന്നിദമ-ബ്രവീത് ൨൭

അർജ്ജുന ഉവാച

ദൃഷ്ട്വപഥം സ്വജനം കൃഷ്ണ യുയുത്സും സമുപസ്ഥിതം
സീദന്തി മമ ഗാത്രാണി മുഖം ച പരിശുഷ്യതി ൨൮

വേപഥുശ്ച ശരീരേ മേ രോമഹർഷശ്ച ജായതേ
ഗാഢധീവം സ്രംസതേ ഹസ്താത്പക്ഷൈവ പരിദഹ്യതേ ൨൯

ന ച ശക്നോമ്യവസ്ഥാന്തം ഭ്രമതീവ ച മേ മനഃ
നിമിത്താനി ച പശ്യമി വിപരീതാനി കേശവ ൩൦

ന ച ശ്രേയോനുപശ്യാമി ഹത്യാ സ്വജനമാഹവേ
ന കാംക്ഷേ വിജയം കൃഷ്ണ ന ച രാജ്യം സുഖാനി ച ൩൧

കിം നോ രാജ്യേന ഗോവിന്ദ കിം ഭോഗൈർജീവിതേന വാ
യേഷാമർഥേ കാംക്ഷിതം നോ രാജ്യം ഭോഗാഃ സുഖാനി ച ൩൨

ത ഇമേവസ്ഥിതാ യുദ്ധേ പ്രാണാംസ്ത്യക്ത്വാ ധനാനി ച
ആചാര്യഃ പിതരഃ പുത്രാസ്തഥൈവ ച പീതാമഹാഃ ൩൩

മാതൃലാഃ ശ്വശൂരാഃ പൌത്രാഃ സുഗ്ലാഃ സംബന്ധിനസ്തഥാ
ഏതാന ഹന്തുമിച്ഛാമി ഘ്നന്തോപി മധിസൂദന ൩൪

അപി ത്രൈലോക്യരാജ്യസ്യ ഹേതോഃ കിം ന മഹീകൃതേ
നിഹത്യ ധർമ്മരാഷ്ട്രാനഃ കാ പ്രീതിഃ സ്യുജ്ജനാർദന ൩൫

പാപമേവാശ്രയേദസ്മാൻഹതൈതാനാതതായിനഃ
തസ്മാന്നാർഹാ വയം ഹന്തും ധർമ്മരാഷ്ട്രാൻസബാധവാൻ
സ്വജനം ഹി കഥം ഹത്യാ സുഖിനഃ സ്യുമ മാധവ ൩൬

യദ്യുപ്യേതേ ന പശ്യന്തി ലോഭോപഹതചേതസഃ
കലക്ഷയകൃതം ദോഷം മിത്രദ്രോഹേ ച പാതകം ൩൭

കഥം ന ജേന്തയമസ്താഭിഃ പാപാദസ്താനി വർത്തിതും
കലക്ഷയകൃതം ദോഷം പ്രപശ്യദ്ഭിർജനാർദന **൩൮**

കലക്ഷയേ പ്രണശ്യന്തി കലധർമാഃ സനാതനാഃ
ധർമേ നഷ്ടേ കലം കൃത്സ്നമധർമോഭിവൃത്യത **൩൯**

അധർമാഭിവരാക്തൃഷ്ണ പ്രദൃഷ്യന്തി കലസ്ത്രിയഃ
സ്ത്രീഷു ദുഷ്ടാസു വാഭേഷ്ണയ ജായതേ വർണസങ്കരഃ **൪൦**

സങ്കരോ നരകായൈവ കലഘ്നാനാം കലസ്യ ച
പതന്തി പിതരോ ഹ്യേഷാം ലുപ്തപിണ്ഡോദകക്രിയാഃ **൪൧**

ദോഷൈരേതൈഃ കലഘ്നാനാം വർണസങ്കരകാരകൈഃ
ഉത്സാദ്യന്തേ ജാതിധർമാ കലധർമാശ്ച ശാശ്വതാഃ **൪൨**

ഉത്സന്നകലധർമാണാം മനുഷ്യാണാം ജനാർദന
നരകേ നിയതം വാസോ ഭവതീത്യനുശൂശ്രൂമ **൪൩**

അഹോ ബത മഹത്പാപം കർതും വ്യവസിതാ വയം
യദ്രാജ്യസുഖലോഭേന ഹന്തും സ്വജനമുദ്യതാഃ **൪൪**

യദി മാമ-പ്രതീകാരമശസ്ത്രം ശസ്ത്രപാണയഃ
ധർതരാഷ്ട്രാ രണേ ഹന്യുസ്സന്മേ ക്ഷേമതരം ഭവേത് **൪൫**

അർജ്ജുനവിഷാദയോഗ

സഞ്ജയ ഉവാച

ഏവമുക്താർജ്ജുനഃ സംഖ്യേ രഥോപസ്ഥ ഉപാവിശത്
വിസൃജ്യ സശരം ചാപം ശോകസംവിഗ്നമാനസഃ [രത്ന](#)

ഇതി ശ്രീമദ്ഭഗവദ്ഗീതാസുപനിഷത്സു ബ്രഹ്മവിദ്യായാം
യോഗശാസ്ത്രേ ശ്രീകൃഷ്ണാർജ്ജുന സംവാദേ
അർജ്ജുനവിഷാദയോഗോ നാമ പ്രഥമോദ്ധ്യായഃ സമാപ്തഃ

൨. സാംഖ്യയോഗ

സഞ്ജയ ഉവാച

തം തഥാ കൃപയാവിഷ്ടമശ്രുപൂർണ്ണാകലേക്ഷണം
വിഷീദന്തമിദം വാക്യമുവാച മധുസൂദനഃ ൧

ശ്രീഭഗവാൻവാച

കുതസ്ത്വാ കശ്ചലമിദം വിഷമേ സമുപസ്ഥിതം
അനാര്യജ്ഞാമസ്വർഗ്ഗമകീർത്തികരമർജ്ജുന ൨

കൈംഭൂം മാ സു ഗമഃ പാർത്ഥ നൈതത്പായുപപദ്യതേ
ക്ഷുദ്രം ഹൃദയദൗർബ്ബല്യം തൃക്കേതാന്തിഷ്ഠ പരന്തപ ൩

അർജ്ജുന ഉവാച

കഥം ഭീഷ്മഹം സംഖ്യേ ദ്രോണം ച മധുസൂദന
ഇഷ്ടഭിഃ പ്രതിയോത്സ്യമി പൂജാർഹാവരിസൂദന ൪

ഗുരനഹതാ ഹി മഹാനഭാവാനു ശ്രേയോഭോക്തും ഭൈക്ഷ്യമപീഹ ലോകേ
ഹതാർത്ഥകാമാംസു ഗുരനിഹൈവ ഭൃണീയ ഭോഗാൻതധിരപ്രദിഗ്ധാൻ ൫

ന ചൈതദിദമഃ കതരന്നോ ഗരീയോ യദാ ജയേമ യദി വാ നോ ജയേയുഃ
യാനേവ ഹതാ ന ജിജീവിഷാമസ്തേവസ്ഥിതാഃ പ്രമുഖേ ധാർത്തരാഷ്ട്രാഃ ൬

കാർപ്പണ്യദോഷോപഹതസ്വഭാവഃ പൃച്ഛാമി ത്വാം ധർമ്മസമ്മൂഢചേതാഃ
യച്ഛ്രേയഃ സ്യന്നിശ്ചിതം ബ്രഹ്മിതന്മേ ശിഷ്യസ്തേഹം ശാധി മാം ത്വാം പ്രപന്നം ൭

ന ഹി പ്രപശ്യമി മമാപനുദ്യാദ്യച്ഛോകമുച്ഛേരാഷണമിന്ദ്രിയാണാം
അവാപ്യ ഭൂമാവസപത്തമൃദ്ധം രാജ്യം സുരാണാമപി ചാധിപത്യം ൮

സഞ്ജയ ഉവാച

ഏവമുക്താ ഹൃഷീകേശം ഗുഡാകേശഃ പരന്തപഃ
ന യോത്സ്യ ഇതി ഗോവിന്ദമുക്താ തുഷ്ണീം ബഭ്രുവ ഹ ൯

തമുവാച ഹൃഷീകേശഃ പ്രഹസന്നിവ ഭാരത
സേനയോരുഭയോർമദ്ധ്യേ വിഷീദന്തമിദം വ ചഃ ൧൦

ശ്രീഭഗവാൻവാച

അശോച്യനന്ദശോചസ്ത്വം പ്രജ്ഞാവാദാംശ്ച ഭാഷസേ
ഗതാസ്മനഗതാസ്മംശ്ച നാനശോചന്തി പണ്ഡിതാഃ ൧൧

നത്യേവാഹം ജാതു നാസം ന ത്വം നേമേ ജനാധിപാഃ
നചൈവ നഭവിഷ്യമഃ സർവേ വയമതഃ പരം ൧൨

ദേഹിനോസ്തിന്യഥാ ദേഹേ കൌമാരം യൌവനം ജരാ
തഥാ ദേഹാന്തരപ്രാപ്തിര്യദീരസ്തുത്ര ന മുഹ്യതി ൧൩

മാത്രാസ്പർശാസ്തു കൌന്തേയ ശീതോഷ്ണസുഖദുഃഖദാഃ
ആഗമാപായിനോ നിത്യസ്താം സ്തിതിക്ഷസ്വ ഭാരത ൧൪

യം ഹി ന വ്യഥയന്ത്യേതേ പുരുഷം പുരുഷർഷഭ
സമദുഃഖസുഖം ധീരം സോമൃതതപായ കൽപതേ ൧൫

നാസതോ വിദ്യതേ ഭാവോ നാഭാവോ വിദ്യതേ സതഃ
ഉഭയോരപി ദൃഷ്ടോന്തസ്ത്വനയോസ്തന്തപദർശിഭിഃ ൧൬

അവിനാശി തു തദിദ്ധി യേന സർവമിദം തതം
വിനാശമവ്യയസ്യസ്യ ന കശ്ചിത്കർത്തുമർഹതി ൧൭

അന്തവന്ത ഇമേ ദേഹാ നിത്യസ്പോഷ്താഃ ശരീരിണഃ
അനാശിനോ പ്രമേയസ്യ തസ്മാദ്യുധ്യസ്വ ഭാരത ൧൮

യ ഏനം വേത്തി ഹന്താരം യശ്ചൈനം മന്യതേ ഹതം
ഉഭൌ തൌ ന വിജാനീതോ നായം ഹന്തി ന ഹന്യതേ ൧൯

ന ജായതേ ത്രിയതേ വാ കദാചിന്നായം ഭൂത്യാ ഭവിതാ വാ ന ഭൂയഃ
അജോ നിത്യഃ ശാശ്വതോയം പുരാണോ ന ഹന്യതേ ഹന്യമാനേ ശരീരേ ൨൦

വേദാവിനാശിനം നിത്യം യ ഏനമജമവ്യയം
കഥം സ പുരുഷഃ പാർഥ കം ഘാതയതി ഹന്തി കം ൨൧

വാസാംസി ജീർണ്ണാനി യഥാ വിഹായ നവാനി ഗൃഹ്ണാതി നരോ പരാണി
തഥാ ശരീരാണി വിഹായ ജീർണ്ണാന്യന്യാനി സംയാതി നവാനി ദേഹീ ൨൨

നൈനം ചരിന്ദന്തി ശസ്ത്രാണി നൈനം ദഹതി പാവകഃ
ന ചൈനം ക്ലേദയന്ത്യാപോ ന ശോഷയതി മാരുതഃ ൨൩

അച്ഛേദ്യോയമദാഹ്യോയമക്ലേദ്യോശോഷ്യ ഏവ ച
നിത്യഃ സർവഗതഃ സ്ഥാണരചലോയം സനാതനഃ ൨൪

അവ്യക്തായമചിന്ത്യാ യമവികാര്യോയമുച്യതേ
തസ്യാദേവം വിദിത്വൈനം നാനശോചിതുമർഹസി ൨൫

അഥ ചൈനം നിത്യജാതം നിത്യം വാ മന്യസേ മൃതം
തഥാപി ത്വം മഹാബാഹോ നൈനം ശോചിതുമർഹസി ൨൬

ജാതസ്യ ഹി ധ്രുവോ മൃത്യുർധ്രുവം ജന്മ മൃതസ്യ ച
തസ്യാദപരിഹാര്യേർഥേ ന ത്വം ശോചിതുമർഹസി ൨൭

അവ്യക്താദീനി ഭൂതാനി വ്യക്തമദ്ധ്യാനി ഭാരത
അവ്യക്തനിധനാന്യേവ തത്ര കാ പരിദേവനാ ൨൮

ആശ്ചര്യവത്പശ്യതി കശ്ചിദേനമാശ്ചര്യവദ്വദതി തഥൈവ ചാനുഃ
ആശ്ചര്യവച്ചൈനമന്യഃ ശ്രുണോതി ശ്രുതാപ്യേനം വേദ ന ചൈവ കശ്ചിത് ൨൯

ദേഹീ നിത്യമവധേയം ദേഹേ സർവസ്യ ഭാരത
തസ്താത്സർവാണി ഭൂതാനി ന ത്വം ശോചിതുമർഹസി ൩൯

സ്വധർമ്മമപി ചാവേക്ഷ്യ ന വികമ്പിതുമർഹസി
ധർമ്മാദ്ധി യുദ്ധാച്ഛേയോന്യത്ക്ഷത്രിയസ്യ ന വിദ്യതേ ൩൧

യദൃച്ഛയാ ചോപപന്നം സ്വർഗ്ഗദാരമപാവൃതം
സുഖിനഃ ക്ഷത്രിയാഃ പാർഥ ലഭന്തേ യുദ്ധമീദൃശം ൩൨

അഥ ചേത്ത്വമിമം ധർമ്യം സംഗ്രാമം ന കരിഷ്യസി
തതഃ സ്വധർമ്മം കീർത്തിം ച ഹിത്വാ പാപമവാപ്സസി ൩൩

അകീർത്തിം ചാപി ഭൂതാനി കഥയിഷ്യന്തി തേവ്യയാം
സംഭാവിതസ്യ ചാകീർത്തിർമരണാദതിരിച്യതേ ൩൪

ഭയാദ്രണാദുപരതം മംസ്യന്തേ ത്വം മഹാരഥാഃ
യേഷാം ച ത്വം ബഹുമതോ ഭൂത്വാ യാസ്യസി ലഘുവം ൩൫

അവാച്യവാദാംശ്ച ബഹുൻവദിഷ്യന്തി തവാഹിതാഃ
നിന്ദന്തസ്സവ സാമർഥ്യം തതോ ദുഃഖതരം ന കിം ൩൬

ഹതോ വാ പ്രാപ്സസി സ്വർഗ്ഗം ജിത്വാ വാ ഭോക്ഷ്യസേ മഹീം
തസ്താദുത്തിഷ്ഠ കൌന്തേയ യുദ്ധായ കൃതനിശ്ചയഃ ൩൭

സുഖദുഃഖേ സമേ കൃത്യാ ലാഭാലാഭൌ ജയാജയൌ
തതോ യുദ്ധായ യുജ്യസ്വ നൈവം പാപമവാപ്സ്യസി ൩൮

ഏഷാ തേഭിഹിതാ സാംഖ്യേ ബുദ്ധിർയോഗേ തിമാം ശൃണ
ബുദ്ധ്യ യുക്തോ യയാ പാർഥ കർമ്മബന്ധം പ്രഹാസ്യസി ൩൯

നേഹാഭിക്രമനാശോസ്തി പ്രത്യവായോ ന വിദ്യതേ
സ്വൽപമപ്യസ്യ ധർമ്മസ്യ ത്രായതേ മഹതോ ഭയാത് ൪൦

വ്യവസായാത്മികാ ബുദ്ധിരേകേഹ ക്ഷന്തനന്ദന
ബഹുശാഖാ ഹ്യനന്താശ്ച ബുദ്ധയോ വ്യവസായിനാം ൪൧

യാമിമാം പുഷ്പിതാം വാചം പ്രവദന്ത്യവിപശ്ചിതഃ
വേദവാദരതാഃ പാർഥ നാന്യദസ്തിതി വാദിനഃ ൪൨

കാമാത്മാനഃ സ്വർഗ്ഗപരാ ജന്മകർമ്മഫലപ്രദാം
ക്രിയാവിശേഷബഹുലാം ഭോഗൈശ്ചര്യഗതിം പ്രതി ൪൩

ഭോഗൈശ്ചര്യപ്രസക്താനാം തയാപഹൃതചേതസാം
വ്യവസായാത്മികാ ബുദ്ധിഃ സമാധൌ ന വിധീയതേ ൪൪

ത്രൈഗുണ്യവിഷയാ വേദാഃ നിസ്സൈഗുണ്യോ ഭവാർജ്ജുന
നിർദ്വന്ദോ നിത്യസത്ത്വസമോ നിര്യോഗക്ഷേമ ആത്മവാൻ ൪൫

യാവാൻമഥ ഉദപാനേ സർവത സംപ്ലൂതോദകേ
താവൻസർവേഷു വേദേഷു ബ്രാഹ്മണസ്യ വിജാനതഃ ൪൬

കർമ്മണ്യുവാധികാരസ്തേ മാ ഫലേഷു കദാചന
മാ കർമ്മഫലഹേതുർഭൂമാ തേ സങ്ഗോസ്തപകർമ്മണി ൪൭

യോഗസ്ഥഃ ക്ഷത കർമ്മണി സംഗം തൃക്താ ധനഞ്ജയ
സിദ്ധ്യസിദ്ധ്യോഃ സമോ ഭൂതാ സമത്വം യോഗ ഉച്യതേ ൪൮

ഭൂരേണ ഹൃവരം കർമ്മ ബുദ്ധിയോഗാദ്ധനഞ്ജയ
ബുദ്ധൌ ശരണമൻവിച്ഛ കൃപണാഃ ഫലഹേതവഃ ൪൯

ബുദ്ധിയുക്തോ ജഹാതീഹ ഉഭേ സുകൃതദൃഷ്ടതേ
തസ്താദ് യോഗായ യുജ്യസ്വ യോഗഃ കർമ്മസു കൌശലം ൫൦

കർമ്മജം ബുദ്ധിയുക്താ ഹി ഫലം തൃക്താ മനീഷിണഃ
ജന്മബന്ധവിനിർമുക്താഃ പദം ഗച്ഛന്ത്യനാമയം ൫൧

യദാ തേ മോഹകലിലം ബുദ്ധിർവൃതിതരിഷ്യതി
തദാ ഗന്താസി നിർവേദം ശ്രോതവ്യസ്യ ശ്രുതസ്യ ച ൫൨

ശ്രുതിവിപ്രതിപന്നാ തേ യദാ സ്ഥാസ്യതി നിശ്ചലാ
സമാധാവചലാ ബുദ്ധിസ്തദാ യോഗമവാപ്സ്യസി ൫൩

അർജ്ജുന ഉവാച

സ്ഥിതപ്രജ്ഞസ്യ കാ ഭാഷാ സമാധിസ്ഥസ്യ കേശവ
സ്ഥിതധീഃ കിം പ്രഭാഷേത കിമാസീത വ്രജേത കിം ൫൪

ശ്രീഭഗവാൻവാച

പ്രജഹാതി യദാ കാമാൻസർവാൻപാർഥ മനോഗതാൻ
ആത്മന്യേവാത്മനാ തൃഷ്ടുഃ സ്ഥിതപ്രജ്ഞസ്തദോച്യതേ ൫൫

ദുഃഖേഷ്വനുദിഗമനാഃ സുഖേഷു വിഗതസ്തുഹഃ
വീതരാഗഭയക്രോധഃ സ്ഥിതധീർമുനിരുച്യതേ ൫൬

യഃ സർവത്രാനഭിസ്സേഹസ്തത്തത്പ്രാപ്യ ശുഭാശുഭം
നാഭിനന്ദതി ന ദോഷ്ഠി തസ്യ പ്രജ്ഞാ പ്രതിഷ്ഠിതാ ൫൭

യദാ സംഹരതേ ചായം ക്ഷീരമോങ്ഗാനീവ സർവശഃ
ഇന്ദ്രിയാണീന്ദ്രിയാർമോഭ്യസ്തസ്യ പ്രജ്ഞാ പതിഷ്ഠിതാ ൫൮

വിഷയാ വിനിവർത്തന്തേ നിരാഹാരസ്യ ദേഹിനഃ
രസവർജം രസോപ്യസ്യ പരം ദൃഷ്ട്വാ നിവർത്തതേ ൫൯

യതതോ ഹൃപി കൌന്തേയ പുരുഷസ്യ വിപശ്ചിതഃ
ഇന്ദ്രിയാണി പ്രമാമീനി ഹരന്തി പ്രസഭം മനഃ ൬൦

താനി സർവാണി സംയമ്യ യുക്ത ആസീത മത്പരഃ
വശേ ഹി യസ്യേന്ദ്രിയാണി തസ്യ പ്രജ്ഞാ പ്രതിഷ്ഠിതാ ൬൧

ധ്യായതോ വിഷയാൻപുസഃ സങ്ഗന്യേഷുപജായതേ
സങ്ഗാത്സഞ്ജായതേ കാമഃ കാമാത്ക്രോധോഭിജായതേ ൬൨

ക്രോധാദ്ഭവതി സമ്മോഹഃ സമ്മോഹാത്സ്മൃതിവിഭ്രമഃ
സ്മൃതിഭ്രംശാദ്ബുദ്ധിനാശോ ബുദ്ധിനാശാത്പ്രണശ്യതി ൬൩

രാഗദേഷവിമുക്തൈസ്തു വിഷയാനിന്ദ്രിയൈശ്ചരൻ
ആത്മവശ്യൈർവിധേയാത്മാ പ്രസാദമധിഗച്ഛതി ൬൪

പ്രസാദേ സർവദുഃഖാനാം ഹാനിരസ്യോപജായതേ
പ്രസന്നചേതസോ ഹൃശൂ ബുദ്ധിഃ പര്യവതിഷ്ഠതേ ൬൫

നാസ്തി ബുദ്ധിരയുക്തസ്യ ന ചായുക്തസ്യ ഭാവനാ
ന ചാഭാവയതഃ ശാന്തിരശാന്തസ്യ കൃതഃ സുഖം ൬൬

ഇന്ദ്രിയാണാം ഹി ചരതാം യന്മനോനവിധീയതേ
തദസ്യ ഹരതി പ്രജ്ഞാം വായുർനാവമിവാംഭസി ൬൭

തസ്താദ്യസ്യ മഹാബാഹോ നിഗൃഹീതാനി സർവശഃ
ഇന്ദ്രിയാണീന്ദ്രിയാർമോഭ്യസ്തസ്യ പ്രജ്ഞാ പ്രതിഷ്ഠിതാ ൬൮

യാ നിശാ സർവഭൂതാനാം തസ്യും ജാഗർത്തി സംയമീ
യസ്യും ജാഗ്രതി ഭൂതാനി സാനിശാ പശ്യതോ മനേഃ **൬൯**

ആപൂര്യമാണമചലപ്രതിഷ്ഠം സമുദ്രമാപഃ പ്രവിശന്തി യദപത്
തദപത്കാമാ യം പ്രവിശന്തി സർവേ സ ശാന്തിമാപ്നോതി ന കാമകാമി **൭൦**

വിഹായ കാമാന്യഃ സർവാൻപുമാംശ്ചരതി നിഃസ്സഹഃ
നിർമോ നിരഹംകാരഃ സ ശാന്തിമധിഗച്ഛതി **൭൧**

ഏഷാ ബ്രാഹ്മീ സ്ഥിതി പാർഥ നൈനാം പ്രാപ്യ വിമുഹ്യതി
സ്ഥിത്യാസ്യമന്തകാലേ പി ബ്രഹ്മനിർവാണമച്ഛതി **൭൨**

ഇതി ശ്രീമദ്ഭഗവദ്ഗീതാസുപനിഷത്സു ബ്രഹ്മവിദ്യായാം
യോഗശാസ്ത്രേ ശ്രീകൃഷ്ണാർജുന സംവാദേ
സാംഖ്യയോഗോ നാമ ദ്വിതീയോദ്ധ്യായഃ സമാപ്തഃ

൩. കർമ്മയോഗ

അർജ്ജുന ഉവാച

ജ്യോയസീ ചേതകർമ്മണസ്തേ മതാ ബുദ്ധിർജനാർദന
തത്കിം കർമ്മണി ഘോരേ മാം നിയോജയസി കേശവ ൧

വ്യാമിശ്രോണേവ വാക്യേന ബുദ്ധിം മോഹയസീവ മേ
തദേകം വദ നിശ്ചിത്യ യേന ശ്രോയോഹമാപ്സയാം ൨

ശ്രീഭഗവാൻവാച

ലോകേസ്തിന്ദ്രിവിധാ നിഷ്ഠാ പുരാ പ്രോക്താ മയാനഘ
ജ്ഞാനയോഗേന സാംഖ്യനാം കർമ്മയോഗേന യോഗിനാം ൩

ന കർമ്മണാമനാരംഭാനൈഷ്ഠർമ്യം പുരുഷോശ്ശതേ
ന ച സന്ധ്യസനാദേവ സിദ്ധിം സമധിഗച്ഛതി ൪

ന ഹി കശ്ചിത്ക്ഷണമപി ജാതു തിഷ്ഠത്യകർമ്മക്രൂത്
കാര്യതേ ഹ്യവശഃ കർമ്മ സർവഃ പ്രകൃതിജൈർഗുണൈഃ ൫

കർമ്മേന്ദ്രിയാണി സംയമ്യ യ ആസ്തേ മനസാ സ്തരൻ
ഇന്ദ്രിയാർമാനപിമൂഢാത്മാ മിഥ്യാചാരഃ സ ഉച്യതേ ൬

യസ്ത്വിന്ദ്രിയാണി മനസാ നിയമ്യാരഭതേർജ്ജുന
കർമ്മേന്ദ്രിയൈഃ കർമ്മയോഗമസക്തഃ സ വിശിഷ്യതേ ൭

നിയതം കൃതം കർമ്മ തപം കർമ്മ ജ്യായോ ഹൃകർമ്മണഃ

ശരീരയാത്രാപി ച തേ ന പ്രസിദ്ധ്യേദകർമ്മണഃ ൮

യജ്ഞാർഥത്കർമ്മണോന്യത്ര ലോകോയം കർമ്മബന്ധനഃ

തദർഥം കർമ്മ കൌന്തേയ മുക്തസൺഗഃ സമാചര ൯

സഹയജ്ഞാഃ പ്രജാഃ സൃഷ്ട്വാ പുരോവാച പ്രജാപതിഃ

അനേന പ്രസവിഷ്യധമേഷ വോസ്ത്വിഷ്ടുകാമധുക് ൧൦

ദേവാൻഭാവയതാനേന തേ ദേവാ ഭാവയന്തു വഃ

പരസ്പരം ഭാവയന്തഃ ശ്രേയഃ പരമവാപ്സഥ ൧൧

ഇഷ്ടാൻഭോഗാൻഹി വോ ദേവാ ദാസ്യന്തേ യജ്ഞഭാവിതാഃ

തൈർദത്താനപ്രദായൈഭ്യോ യോ ഭുങ്ക്തേ സ്തേന ഏവ സഃ ൧൨

യജ്ഞശിഷ്ടാശിനഃ സന്തോ മുച്യന്തേ സർവകിൽബിഷൈഃ

ഭൃണജതേ തേ തപഃലം പാപാ യേ പചന്ത്യത്ഥകാരണാത് ൧൩

അന്നാദ്ഭവന്തി ഭൂതാനി പർജന്യാദന്നസംഭവഃ

യജ്ഞാദ്ഭവന്തി പർജന്യോ യജ്ഞഃ കർമ്മസമുദ്ഭവഃ ൧൪

കർമ്മ ബ്രഹ്മോദ്ഭവം വിദ്ധി ബ്രഹ്മാക്ഷരസമുദ്ഭവം

തസ്മാത്സർവഗതം ബ്രഹ്മ നിത്യം യജ്ഞേ പ്രതിഷ്ഠിതം ൧൫

ഏവം പ്രവർത്തിതം ചക്രം നാനവർതയതീഹ യഃ
അഘായുരിന്ദ്രിയാരാമോ മോഘം പാർഥ സ ജീവതി ൧൬

യസ്തപാത്മതിരേവ സ്യദാത്മതൃപ്തശ്ച മാനവഃ
ആത്മന്യേവ ച സത്തുഷ്ടസ്തസ്യ കാര്യം ന വിദ്യതേ ൧൭

നൈവ തസ്യ കൃതേനാർഥോ നാകൃതേനേഹ കശ്ചന
ന ചാസ്യ സർവഭൂതേഷു കശ്ചിദർഥവ്യപാശ്രയഃ ൧൮

തസ്താദസക്തഃ സതതം കാര്യം കർമ്മ സമാചര
അസക്തോ ഹൃചരൻകർമ്മ പരമാപ്നോതി പൃത്യാഃ ൧൯

കർമ്മണൈവ ഹി സംസിദ്ധിമാസ്ഥിതാ ജനകാദയഃ
ലോകസംഗ്രഹമേവാപി സംപശ്യൻകർമ്മമർഹസി ൨൦

യദ്യദാചരതി ശ്രേഷ്ഠസ്തുത്തദേവേതരോ ജനഃ
സ യത്പ്രമാണം കരുതേ ലോകസ്തദനുവർതതേ ൨൧

ന മേ പാർഥാസ്തി കർതവ്യം ത്രിഷു ലോകേഷു കിഞ്ചന
നാനവാപ്തമവാപ്തവ്യം വർത ഏവ ച കർമ്മണി ൨൨

യദി ഹൃഹം ന വർതേയം ജാതു കർമ്മണ്യതന്ദ്രിതഃ
മമ വർത്താനുവർതന്തേ മനുഷ്യാഃ പാർഥ സർവശഃ ൨൩

ഉത്സീദേയുരിമേ ലോകാ ന കുര്യം കർമ്മ ചേദഹം
സങ്കരസ്യ ച കർതാ സ്യമുപഹന്യാമിമാഃ പ്രജാഃ ൨൪

സക്താഃ കർമ്മണ്യവിദ്വാംസോ യഥാ കർവന്തി ഭാരത
കുര്യദ്വിദ്വാംസ്തഥാസക്തശ്ചികീർഷ്യർലോകസംഗ്രഹം ൨൫

ന ബുദ്ധിഭേദം ജനയേദജ്ഞാനാം കർമ്മസംഗിനാം
ജോഷയേത്സർവകർമാണി വിദ്വാനൃക്തഃ സമാചരൻ ൨൬

പ്രകൃതേഃ ക്രിയമാണാനി ഗുണൈഃ കർമാണി സർവശഃ
അഹങ്കാരവിമൂഢാത്മാ കർതാഹമിതി മന്യതേ ൨൭

തത്ത്വവിത്തു മഹാബാഹോ ഗുണകർമ്മവിഭാഗയോഃ
ഗുണാ ഗുണേഷു വർത്തന്ത ഇതി മത്യാ ന സജ്ജതേ ൨൮

പ്രകൃതേർഗുണസമ്മൂഢാഃ സജ്ജന്തേ ഗുണകർമ്മസു
താനക്രത്വുവിദോ മന്ദാൻക്രത്വുവിന്ന വിചാലയേത് ൨൯

മയി സർവാണി കർമാണി സന്ന്യസ്യായുത്മചേതസാ
നിരാശീർനിർമമോ ഭൂത്യാ യുധ്യസ്വ വിഗതജ്വരഃ ൩൦

യേ മേ മതമിദം നിത്യമനുതിഷ്ഠന്തി മാനവാഃ
ശ്രദ്ധാവന്തോനസ്യയന്തോ മുച്യന്തേ തേപി കർമ്മഭിഃ ൩൧

യേ ത്വേതദഭ്യസൂയന്തോ നാനന്തിഷ്ഠന്തി മേ മതം
സർവജ്ഞാനവിമുഖാംസ്താനിദ്ധി നഷ്ടാനചേതസഃ ൩൨

സദൃശം ചേഷ്ടതേ സ്വസ്യാഃ പ്രകൃതേർജ്ഞാനവാനപി
പ്രകൃതിം യാന്തി ഭൂതാനി നിഗ്രഹഃ കിം കരിഷ്യതി ൩൩

ഇന്ദ്രിയസ്യേന്ദ്രിയസ്പാർഥ രാഗദ്വേഷൗ വ്യവസ്ഥിതൌ
തയോർന വശമാഗച്ഛേതൌ ഹ്യസ്യ പരിപന്ഥിനൌ ൩൪

ശ്രോയാൻസ്വധർമോ വിഗുണഃ പരധർമാത്പന്ഷിതാത്
സ്വധർമേ നിധനം ശ്രോയഃ പരധർമോ ഭയാവഹഃ ൩൫

അർജ്ജുന ഉവാച

അഥ കേന പ്രയുക്തോയം പാപം ചരതി പൂരുഷഃ
അനിച്ഛന്നപി വാഭേഷ്ണയ ബലാദിവ നിയോജിതഃ ൩൬

ശ്രീഭഗവാൻവാച

കാമ ഏഷ ക്രോധ ഏഷ രജോഗുണസമുദ്ഭവഃ
മഹാശനോ മഹാപാപ്താ വിദ്യേനമിഹ വൈരിണം ൩൭

ധൂമേനാബ്രിയതേ വഹ്നിര്യഥാദർശോ മലേന ച
യഥോൽബേനാവൃതോ ഗർഭസ്ഥാ തേനേദമാവൃതം ൩൮

ആവൃതം ജ്ഞാനമേതേന ജ്ഞാനിനോ നിത്യവൈരിണാ

കാമരൂപേണ കൌന്തേയ ദുഷ്ടരേണാനലേന ച **൩൯**

ഇന്ദ്രിയാണി മനോ ബുദ്ധിരസ്യധിഷ്ഠാനമുച്യതേ

ഏതൈർവിമോഹയത്യേഷ ജ്ഞാനമാവൃത്യ ദേഹിനം **൪൦**

തസ്മാത്പമിന്ദ്രിയാണുദൌ നിയമ്യ ഭരതർഷഭ

പാപ്താനം പ്രജഹി ഹ്യേനം ജ്ഞാനവിജ്ഞാനനാശനം **൪൧**

ഇന്ദ്രിയാണി പരാണ്യാഹരിന്ദ്രിയേഭ്യഃ പരം മനഃ

മനസസ്തു പരാ ബുദ്ധിര്യോ ബുദ്ധേഃ പരതസ്തു സഃ **൪൨**

ഏവം ബുദ്ധേഃ പരം ബുദ്ധ്യാ സംസ്കൃത്യത്മാനമാത്മനാ

ജഹി ശത്രും മഹാബാഹോ കാമരൂപം ദുരാസദം **൪൩**

ഇതി ശ്രീമദ്ഭഗവദ്ഗീതാസുപനിഷത്സു ബ്രഹ്മവിദ്യായാം

യോഗശാസ്ത്രേ ശ്രീകൃഷ്ണാർജുന സംവാദേ

കർമയോഗോ നാമ തൃതീയോദ്ധ്യായഃ സമാപ്തഃ

൪. ജ്ഞാനകർമ്മസന്യാസയോഗ

ശ്രീഭഗവാൻവാച

ഇമം വിവസ്വതേ യോഗം പ്രോക്തവാനഹമവ്യയം
വിവസ്വാനനവേ പ്രാഹ മുന്തരിക്ഷ്യാകവേബ്രവീത് ൧

ഏവം പരന്പരാപ്രാപ്തമിമം രാജർഷയോ വിദുഃ
സ കാലേനേഹ മഹതാ യോഗോ നഷ്ടഃ പരന്തപ ൨

സ ഏവായം മയാ തേദ്യ യോഗഃ പ്രോക്തഃ പുരാതനഃ
ഭക്തോസി മേ സഖാ ചേതി രഹസ്യം ഹ്യേതദുത്തമം ൩

അർജുന ഉവാച

അപരം ഭവതോ ജന്മ പരം ജന്മ വിവസ്വതഃ
കഥമേതദിജാനീയാം ത്വമാദൗ പ്രോക്തവാനിതി ൪

ശ്രീഭഗവാൻവാച

ബഹുനി മേ വൃതീതാനി ജന്മാനി തവ ചാർജുന
താന്യഹം വേദ സർവാണി ന ത്വം വേത്ഥ പരന്തപ ൫

അജോപി സന്നവ്യയാത്മാ ഭൂതാനാമീശ്വരോപി സൻ
പ്രകൃതിം സ്വാനിഷ്ടായ സംഭവാമൃതമായയാ ൬

യദാ യദാ ഹി ധർമ്മസ്യ ഗ്ലാനിർഭവതി ഭാരത
അഭ്യുത്ഥാനമധർമ്മസ്യ തദാത്മാനം സൃജാമ്യഹം ൭

പരിത്രാണായ സാധൂനാം വിനാശായ ച ദുഷ്ടതാം
ധർമ്മസംസ്ഥാപനാർഥായ സംഭവാമി യുഗേ യുഗേ ൮

ജന്മ കർമ്മ ച മേ ദിവ്യമേവം യോ വേത്തി തത്ത്വതഃ
ത്യക്ത്വാ ദേഹം പുനർജന്മ നൈതി മാമേതി സോർജ്ജന ൯

വീതരാഗഭയക്രോധാ മന്മയാ മാമുപാശ്രിതാഃ
ബഹവോ ജ്ഞാനതപസാ പൂതാ മദ്ഭാവമാഗതാഃ ൧൦

യേ യഥാ മാം പ്രപദ്യന്തേ താംസ്തഥൈവ ഭജാമ്യഹം
മമ വർത്താനുവർതന്തേ മനുഷ്യാഃ പാർഥ സർവശഃ ൧൧

കാങ്ക്ഷന്തഃ കർമ്മണാം സിദ്ധിം യജന്ത ഇഹ ദേവതാഃ
ക്ഷിപ്രം ഹി മാനുഷേ ലോകേ സിദ്ധിർഭവതി കർമ്മജാ ൧൨

ചാതുർവർണ്യം മയാ സൃഷ്ടം ഗുണകർമ്മവിഭാഗശഃ
തസ്യ കർത്താരമപി മാം വിദ്യുകർത്താരമവ്യയം ൧൩

ന മാം കർമാണി ലിമ്പന്തി ന മേ കർമ്മഫലേ സ്പഹാ
ഇതി മാം യോഭിജാനാതി കർമ്മഭിർന സ ബധ്യതേ ൧൪

ഏവം ജ്യാതാ കൃതം കർമ്മ പൂർവൈരപി മുമുക്ഷുഭിഃ
കുരു കർമ്മൈവ തസ്നാത്ത്വം പൂർവൈഃ പൂർവതരം കൃതം ൧൫

കിം കർമ്മ കിമകർമ്മേതി കവയോപ്യത്ര മോഹിതാഃ
തത്തേ കർമ്മ പ്രവക്ഷ്യാമി യജ്ഞാതാ മോക്ഷ്യസേശുഭാത് ൧൬

കർമ്മണോ ഹൃപി ബോദ്ധവ്യം ബോദ്ധവ്യം ച വികർമ്മണഃ
അകർമ്മണശ്ച ബോദ്ധവ്യം ഗഹനാ കർമ്മണോ ഗതിഃ ൧൭

കർമ്മണ്യുകർമ്മ യഃ പശ്യേദകർമ്മണി ച കർമ്മ യഃ
സ ബുദ്ധിമാൻമനുഷ്യേഷു സ യുക്തഃ കൃത്സുകർമ്മകൃത് ൧൮

യസ്യ സർവേ സമാരംഭാഃ കാമസങ്കൽപവർജിതാഃ
ജ്ഞാനാഗ്നിദഗ്ധകർമ്മാണാം തമാഹുഃ പണ്ഡിതം ബുധാഃ ൧൯

ത്യക്ത്വാ കർമ്മഫലാസംഗം നിത്യതൃപ്തോ നിരാശ്രയഃ
കർമ്മണ്യഭിപ്രവൃത്തോപി നൈവ കിഞ്ചിത്കരോതി സഃ ൨൦

നിരാശീര്യതചിത്താത്മാ ത്യക്തസർവപരിഗ്രഹഃ
ശാരീരം കേവലം കർമ്മ കർവന്നാപ്നോതി കിഞ്ചിഷം ൨൧

യദൃച്ഛാലാഭസേതുഷ്ടോ ദ്വന്ദ്വാതീതോ വിമത്സരഃ
സമഃ സിദ്ധാവസിദ്ധൌ ച കൃത്യാപി ന നിബധ്യതേ ൨൨

ഗതസങ്ഗസ്യ മുക്തസ്യ ജ്ഞാനാവസ്ഥിതചേതസഃ

യജ്ഞായാചരതഃ കർമ്മ സമഗ്രം പ്രവിലീയതേ ൨൩

ബ്രഹ്മാർപണം ബ്രഹ്മ ഹവിർബ്രഹ്മാഗൌ ബ്രഹ്മണാ ഹൃതം

ബ്രഹ്മൈവ തേന ഗന്തവ്യം ബ്രഹ്മകർമ്മസമാധിനാ ൨൪

ദൈവമേവാപരേ യജ്ഞം യോഗിനഃ പര്യുപാസതേ

ബ്രഹ്മാഗ്നാവപരേ യജ്ഞം യജ്ഞൈനൈവോപജ്ജഹതി ൨൫

ശ്രോത്രാദീനീന്ദ്രിയാണ്യന്യേ സംയമാഗ്നിഷു ജ്ജഹതി

ശബ്ദാദീന്ദ്രിയാനന്യ ഇന്ദ്രിയാഗ്നിഷു ജ്ജഹതി ൨൬

സർവാണീന്ദ്രിയകർമാണി പ്രാണകർമാണി ചാപരേ

ആത്മസംയമയോഗാഗൌ ജ്ജഹതി ജ്ഞാനദീപിതേ ൨൭

ദ്രവ്യയജ്ഞാസ്തപോയജ്ഞാ യോഗയജ്ഞാസ്തഥാപരേ

സ്വാധ്യായജ്ഞാനയജ്ഞാശ്ച യതയഃ സംശിതവ്രതാഃ ൨൮

അപാനേ ജ്ജഹതി പ്രാണം പ്രാണേപാനം തഥാപരേ

പ്രാണാപാനഗതീ രദ്ധ്യാ പ്രാണായാമപരായണാഃ

അപരേ നിയതാഹാരാഃ പ്രാണാൻപ്രാണേഷു ജ്ജഹതി ൨൯

സർവ്വേപ്യേതേ യജ്ഞവിദോ യജ്ഞക്ഷപിതകർമ്മഃ

യജ്ഞശിഷ്ടാമൃതഭൃജോ യാന്തി ബ്രഹ്മ സനാതനം ൩൭

നായം ലോകോസ്ത്വയജ്ഞസ്യ ക്വതോന്യഃ ക്വസതമ ൩൧

ഏവം ബഹുവിധാ യജ്ഞാ വിതതാ ബ്രഹ്മണോ മുഖേ

കർമ്മജാനിദ്ധി താൻസർവാനേവം ജ്ഞാത്വാ വിമോക്ഷ്യസേ ൩൨

ശ്രോയാദ്രവ്യമയാദ്യജ്ഞാജ്ഞാനയജ്ഞഃ പരന്തപ

സർവം കർമാഖിലം പാർഥ ജ്ഞാനേ പരിസമാപ്യതേ ൩൩

തദിദ്ധി പ്രണിപാതേന പരിപ്രശ്നേന സേവയാ

ഉപദേക്ഷ്യന്തി തേ ജ്ഞാനം ജ്ഞാനിനസ്തത്പദർശിനഃ ൩൪

യജ്ഞാത്വാ ന പുനർമോഹമേവം യാസ്യസി പാണ്ഡവ

യേന ഭൂതാന്യശേഷാണി ദ്രക്ഷ്യസ്യാത്മന്യഥോ മയി ൩൫

അപി ചേദസി പാപേഭ്യഃ സർവ്വേഭ്യഃ പാപകൃത്തമഃ

സർവം ജ്ഞാനപ്ലവേനൈവ വൃജിനം സന്തരിഷ്യസി ൩൬

യഥൈധാംസി സമിദ്ധോഗ്നിർഭസ്മസാത്കൃതേർജ്ജുന

ജ്ഞാനാഗ്നിഃ സർവകർമാണി ഭസ്മസാത്കൃതേ തഥാ ൩൭

ന ഹി ജ്ഞാനേന സദൃശം പവിത്രമിഹ വിദ്യതേ
തത്പ്രായം യോഗസംസിദ്ധഃ കാലേനാത്മനി വിന്ദതി **൩൮**

ശ്രദ്ധാവാംഘ്രഭതേ ജ്ഞാനം തത്പരഃ സംയതേന്ദ്രിയഃ
ജ്ഞാനം ലബ്ധ്യാ പരാം ശാന്തിമചിരേണാധിഗച്ഛതി **൩൯**

അജ്ഞശ്ചാശ്രദധാനശ്ച സംശയാത്മാ വിനശ്യതി
നായം ലോകോസ്തി ന പരോ ന സുഖം സംശയാത്മനഃ **൪൦**

യോഗസന്യാസുകർമാണം ജ്ഞാനസഞ്ചരിനസംശയം
ആത്മവന്തം ന കർമാണി നിബധ്നന്തി ധനഞ്ജയ **൪൧**

തസ്മാദജ്ഞാനസംഭ്രതം ഹൃത്ഥം ജ്ഞാനാസിനാത്മനഃ
ചരിതൈവനം സംശയം യോഗമാതിഷ്ഠോത്തിഷ്ഠ ഭാരത **൪൨**

ഇതി ശ്രീമദ്ഭഗവദ്ഗീതാസുപനിഷത്സു ബ്രഹ്മവിദ്യായാം
യോഗശാസ്ത്രേ ശ്രീകൃഷ്ണാർജുന സംവാദേ
ജ്ഞാനകർമ്മസന്യാസയോഗോ നാമ ചതുർഥോദ്ധ്യായഃ സമാപ്തഃ

൫. കർമ്മസന്ന്യസയോഗ

അർജ്ജുന ഉവാച

സന്ന്യസം കർമ്മണാം കൃഷ്ണ പുനർയോഗം ച ശംസസി
യച്ഛ്രേയ ഏതയോരേകം തന്മേ ബ്രൂഹി സുനിശ്ചിതം ൧

ശ്രീഭഗവാൻവാച

സന്ന്യസഃ കർമ്മയോഗശ്ച നിഃശ്രേയസകരാവൃഭൗ
തയോസ്മു കർമ്മസന്ന്യസാത്കർമ്മയോഗോ വിശിഷ്യതേ ൨

ജ്ഞായഃ സ നിത്യസന്ന്യസീ യോ ന ദ്വേഷ്ഠി ന കാങ്ക്ഷതി
നിർദ്വന്ദോ ഹി മഹാബാഹോ സുഖം ബന്ധാത്പ്രമുച്യതേ ൩

സാംഖ്യയോഗൌ പൃഥ്വ്യാലാഃ പ്രവദന്തി ന പണ്ഡിതാഃ
ഏകമപ്യുസ്ഥിതഃ സമ്യഗുഭയോർവിന്ദതേ ഫലം ൪

യത്സാംഖ്യഃ പ്രാപ്യതേ സ്ഥാനം തദ്ദ്യോഗൈരപി ഗമ്യതേ
ഏകം സാംഖ്യം ച യോഗം ച യഃ പശ്യതി സ പശ്യതി ൫

സന്ന്യസസ്മു മഹാബാഹോ ദുഃഖമാപ്തമയോഗതഃ
യോഗയുക്തോ മുനിർബ്രഹ്മ നചിരേണാധിഗച്ഛതി ൬

യോഗയുക്തോ വിശുദ്ധാത്മാ വിജിതാത്മാ ജിതേന്ദ്രിയഃ
സർവഭൂതാത്മഭൂതാത്മാ കർവന്നപി ന ലിപ്യതേ ൭

നൈവ കിഞ്ചിത്കരോമീതി യുക്തോ മന്യേത തത്ത്വവിത്
പശ്യത്ത്വബന്ധസ്മശഞ്ജിപ്രന്നശ്ശൻഗച്ഛൻസ്വപൻശ്വസൻ ൮

പ്രലപനീസൃജൻഗൃഹ്ണന്നന്മിഷന്നിമിഷന്നപി
ഇന്ദ്രിയാണീന്ദ്രിയാർഥേഷു വർത്തന്ത ഇതി ധാരയൻ ൯

ബ്രഹ്മണ്യായ കർമാണി സങ്ഗം തൃക്താ കരോതി യഃ
ലിപ്യതേ ന സ പാപേന പദ്മപത്രമിവാംഭസാ ൧൦

കായേന മനസാ ബുദ്ധ്യ കേവലൈരിന്ദ്രിയൈരപി
യോഗിനഃ കർമ്മ കുർവന്തി സങ്ഗം തൃക്താത്മശുദ്ധയേ ൧൧

യുക്തഃ കർമ്മഫലം തൃക്താ ശാന്തിമാപ്നോതി നൈഷ്ഠികീം
അയുക്തഃ കാമകാരേണ ഫലേ സക്തോ നിബധ്യതേ ൧൨

സർവകർമാണി മനസാ സന്യാസ്യന്തേ സുഖം വശീ
നവദാരേ പുരേ ദേഹീ നൈവ കുർവന്ന കാരയൻ ൧൩

ന കർതൃത്വം ന കർമാണി ലോകസ്യ സൃജതി പ്രഭുഃ
ന കർമ്മഫലസംയോഗം സ്വഭാവസ്മ പ്രവർത്തതേ ൧൪

നാദത്തേ കസ്യചിത്പാപം ന ചൈവ സുകൃതം വിഭുഃ
അജ്ഞാനേനാവൃതം ജ്ഞാനം തേന മുഹ്യന്തി ജന്തവഃ ൧൫

ജ്ഞാനേന തു തദജ്ഞാനം യേഷാം നാശിതമാത്മനഃ
തേഷാമാദിത്യവജ്ജ്ഞാനം പ്രകാശയതി തത്പരം ൧൬

തദ്ബുദ്ധയസ്തുദാത്മാനസ്തന്നിഷ്ടാസ്തുത്പരായണാഃ
ഗച്ഛന്ത്യപനരാവൃത്തിം ജ്ഞാനനിർധൂതകൽമഷാഃ ൧൭

വിദ്യാവിനയസംപന്നേ ബ്രാഹ്മണേ ഗവി ഹസ്തിനി
ശൂനി ചൈവ ശപപാകേ ച പണ്ഡിതാഃ സമദർശിനഃ ൧൮

ഇഹൈവ തൈർജിതഃ സർഗോ യേഷാം സാമ്യേ സ്ഥിതം മനഃ
നിർദ്ദോഷം ഹി സമം ബ്രഹ്മ തസ്മാദ്ബ്രഹ്മണി തേ സ്ഥിതാഃ ൧൯

ന പ്രഹൃഷ്യേത്പ്രിയം പ്രാപ്യ നോദിജേത്പ്രാപ്യ ചാപ്രിയം
സ്ഥിരബുദ്ധിരസമ്മുദ്ധോ ബ്രഹ്മവിദ്ബ്രഹ്മണി സ്ഥിതഃ ൨൦

ബാഹ്യസ്തർശേഷസക്താത്മാ വിന്ദത്യത്മനി യത്സുഖം
സ ബ്രഹ്മയോഗയുക്താത്മാ സുഖമക്ഷയമശ്നതേ ൨൧

യേ ഹി സംസ്पर्ശജാ ഭോഗാ ദുഃഖയോനയ ഏവ തേ
ആദ്യന്തവന്തഃ കൌന്തേയ ന തേഷു രമതേ ബുധഃ ൨൨

ശക്നോതീഹൈവ യഃ സോഽപി പ്രാക്ലരീരവിമോക്ഷണാത്
കാമക്രോധോദ്ഭവം വേഗം സ യുക്തഃ സ സുഖീ നരഃ ൨൩

യോജനതഃ സുഖോന്തരാമാസ്തമാന്തർജ്ജ്യോതിരേവ യഃ
സ യോഗീ ബ്രഹ്മനിർവാണം ബ്രഹ്മഭൂതോധിഗച്ഛതി ൨൪

ലഭന്തേ ബ്രഹ്മനിർവാണമൃഷയഃ ക്ഷീണകൽമഷാഃ
ചരിന്നദ്വൈധാ യതാത്മാനഃ സർവഭൂതഹിതേ രതാഃ ൨൫

കാമക്രോധവിമുക്താനാം യതീനാം യതചേതസാം
അഭിതോ ബ്രഹ്മനിർവാണം വർതതേ വിദിതാത്മനാം ൨൬

സ്വർശാൻകൃത്യാ ബഹിർബാഹ്യാംശ്ചക്ഷുശ്ചൈവാനന്തരേ ഭൂവോഃ
പ്രാണാപാനൌ സമൌ കൃത്യാ നാസാഭ്യന്തരചാരിണൌ ൨൭

യതേന്ദ്രിയമനോബുദ്ധിർമുനിർമോക്ഷപരായണഃ
വിഗതേഷ്ചാഭയക്രോധോ യഃ സദാ മുക്ത ഏവ സഃ ൨൮

ഭോക്താരം യജ്ഞതപസാം സർവലോകമഹേശ്വരം
സുഹൃദം സർവഭൂതാനാം ജ്ഞാത്യാ മാം ശാന്തിമച്ഛതി ൨൯

ഇതി ശ്രീമദ്ഭഗവദ്ഗീതാസുപനിഷത്സു ബ്രഹ്മവിദ്യായാം

യോഗശാസ്ത്രേ ശ്രീകൃഷ്ണാർജുന സംവാദേ

കർമ്മസന്യാസയോഗോ നാമ പഞ്ചമോദ്ധ്യായഃ സമാപ്തഃ

൬. ധ്യാനയോഗ

ശ്രീഭഗവാൻവാച

അനാശ്രിതഃ കർമ്മഫലം കാര്യം കർമ്മ കരോതി യഃ
സ സന്നാസീ ച യോഗീ ച ന നിരഗ്നിർന ചാക്രിയഃ ൧

യം സന്നാസമിതി പ്രാഹുര്യോഗം തം വിദ്ധി പാണ്ഡവ
ന ഹ്യസന്നാസസ്തുസങ്കല്പോ യോഗീ ഭവതി കശ്ചന ൨

ആരുരുക്ഷാർമുനേർയോഗം കർമ്മ കാരണമുച്യതേ
യോഗാഭ്രൂഢസ്യ തസ്യൈവ ശമഃ കാരണമുച്യതേ ൩

യദാ ഹി നേന്ദ്രിയാർഥേഷു ന കർമ്മസ്വന്മഷജ്ജതേ
സർവസങ്കല്പസന്നാസീ യോഗാഭ്രൂഢസ്തുഭോച്യതേ ൪

ഉദ്ധരേദാത്മനാത്മാനം നാത്മാനമവസാദയേത്
ആത്മൈവ ഹ്യാത്മനോ ബന്ധുരാത്മൈവ രിപുരാത്മനഃ ൫

ബന്ധുരാത്മാത്മനസ്സ്യ യേനാത്മൈവാത്മനാ ജിതഃ
അനാത്മനസ്തു ശത്രുത്വേ വർതേതാത്മൈവ ശത്രുവത് ൬

ജിതാത്മനഃ പ്രശാന്തസ്യ പരമാത്മാ സമാഹിതഃ
ശീതോഷ്ണസുഖദുഃഖേഷു തഥാ മാനാപമാനയോഃ ൭

ജ്ഞാനവിജ്ഞാനതൃപ്താത്മാ കൂടസമോ വിജിതേന്ദ്രിയഃ

യുക്ത ഇതുച്യതേ യോഗീ സമലോഷ്യാശ്ശകാഞ്ചനഃ ൮

സുഹൃന്മിത്രാര്യദാസീനമധ്യസ്ഥദോഷ്യബന്ധുഷു

സാധുഷ്യാപി ച പാപേഷു സമബുദ്ധിർവിശിഷ്യതേ ൯

യോഗീ യുജ്ജീത സതതമാത്മാനം രഹസി സ്ഥിതഃ

ഏകാകീ യതചിത്താത്മാ നിരാശീരപരിഗ്രഹഃ ൧൦

ശുചൌ ദേശേ പ്രതിഷ്ഠാപ്യ സ്ഥിരമാസനമാത്മനഃ

നാത്യച്ഛിതം നാതിനീചം ചൈലാജിനകുശോത്തരം ൧൧

തത്രൈകാഗ്രം മനഃ കൃത്യാ യതചിത്തേന്ദ്രിയക്രിയഃ

ഉപവിശ്യാസനേ യുജ്ജ്യാദ്യോഗമാത്മവിശുദ്ധയേ ൧൨

സമം കായശിരോഗ്രീവം ധാരയന്നചലം സ്ഥിരഃ

സന്പ്രേക്ഷ്യ നാസികാഗ്രം സ്വം ദിശശ്ചാനവലോകയൻ ൧൩

പ്രശാന്താത്മാ വിഗതഭീർബ്രഹ്മചാരിവ്രതേ സ്ഥിതഃ

മനഃ സംയമ്യ മച്ചിത്തോ യുക്ത ആസീത മത്പരഃ ൧൪

യുജ്ജന്നേവം സദാത്മാനം യോഗീ നിയതമാനസഃ

ശാന്തിം നിർവാണപരമാം മത്സംസ്ഥാമധിഗച്ഛതി ൧൫

നാത്യശ്ലതസു യോഗോസ്തി ന ചൈകാന്തമനശ്ശതഃ
ന ചാതിസ്വപ്തശീലസ്യ ജാഗ്രതോ നൈവ ചാർജ്ജന ൧൩

യുക്താഹാരവിഹാരസ്യ യുക്തചേഷ്ടസ്യ കർമസു
യുക്തസ്വപ്നാവബോധസ്യ യോഗോ ഭവതി ദുഃഖഹാ ൧൭

യദാ വിനിയതം ചിത്തമാത്മന്യേവാവതിഷ്ഠതേ
നിസ്സഹഃ സർവകാമേഭ്യോ യുക്ത ഇത്യുച്യതേ തദാ ൧൮

യഥാ ദീപോ നിവാതസമോ നേങ്ഗതേ സോപമാ സ്മൃതാ
യോഗീനോ യതചിത്തസ്യ യുജ്ജതോ യോഗമാത്മനഃ ൧൯

യത്രോപരമതേ ചിത്തം നിരലം യോഗസേവയാ
യത്ര ചൈവാത്മനാത്മാനം പശ്യന്നാത്മനി തുഷ്യതി ൨൦

സുഖമാത്യന്തികം യത്തദ്ബുദ്ധിഗ്രാഹ്യമതീന്ദ്രിയം
വേത്തി യത്ര ന ചൈവായം സ്ഥിതശ്ചലതി തത്ത്വതഃ ൨൧

യം ലബ്ധ്യാ ചാപരം ലാഭം മന്യതേ നാധികം തതഃ
യസ്മിൻസ്ഥിതോ ന ദുഃഖേന ഗുരുണാപി വിചാല്യതേ ൨൨

തം വിദ്യാദുഃഖസംയോഗവിയോഗം യോഗസംജ്ഞിതം ൨൩

സ നിശ്ചയേന യോക്തവ്യേ യോഗാനിർവിണചേതസാ
സങ്കല്പപ്രഭവാൻകാമാംസ്തുക്തയാ സർവാനശേഷതഃ
മനസൈവേന്ദ്രിയഗ്രാമം വിനിയമ്യ സമന്തതഃ ൨൪

ശന്നൈഃ ശന്നൈരപരമേദംബുദ്ധ്യൂ യുതിഗൃഹീതയാ
ആത്മസംസ്ഥം മനഃ കൃത്യാ ന കിഞ്ചിദപി ചിന്തയേത് ൨൫

യതോ യതോ നിശ്ചലതി മനശ്ചഞ്ചലമസ്ഥിരം
തതസ്തതോ നിയമ്യൈതദാത്മന്യേവ വശം നയേത് ൨൬

പ്രശാന്തമനസം ഹൃദനം യോഗിനം സുഖമുത്തമം
ഉപൈതി ശാന്തരജസം ബ്രഹ്മഭൂതമകൽമഷം ൨൭

യുജ്ജന്നേവം സദാത്മാനം യോഗീ വിഗതകൽമഷഃ
സുഖേന ബ്രഹ്മസംസ്കർശമത്യന്തം സുഖമശ്നതേ ൨൮

സർവഭൂതസ്ഥമാത്മാനം സർവഭൂതാനി ചാത്മനി
ഈക്ഷതേ യോഗയുക്താത്മാ സർവത്ര സമദർശനഃ ൨൯

യോ മാം പശ്യതി സർവത്ര സർവം ച മയി പശ്യതി
തസ്യാഹം ന പ്രണശ്യാമി സ ച മേ ന പ്രണശ്യതി ൩൦

സർവഭൂതസ്ഥിതം യോ മാം ഭജത്യേകത്വമാസ്ഥിതഃ
സർവമാ വർതമാനോപി സ യോഗീ മയി വർതതേ ൩൧

ആത്മൗപമ്യേന സർവത്ര സമം പശ്യതി യോർജ്ജന
സുഖം വാ യദി വാ ദുഃഖം സ യോഗീ പരമോ മതഃ ൩൨

അർജ്ജുന ഉവാച

യോയം യോഗസ്ത്വയാ പ്രോക്തഃ സാമ്യേന മധുസൂദന
ഏതസ്യഹം ന പശ്യമി ചഞ്ചലതാസ്ഥിതിം സ്ഥിരാം ൩൩

ചഞ്ചലം ഹി മനഃ കൃഷ്ണ പ്രമാഥി ബലവദൃഢം
തസ്യഹം നിഗ്രഹം മന്യേ വായോരിവ സുദൃഷ്ടരം ൩൪

ശ്രീഭഗവാൻവാച

അസംശയം മഹാബാഹോ മനോ ദുർനിഗ്രഹം ചലം
അഭ്യസേന തു കൌന്തേയ വൈരാഗ്യേണ ച ഗൃഹ്യതേ ൩൫

അസംയതാത്മനാ യോഗോ ദുഷ്പ്രാപ ഇതി മേ മതിഃ
വശ്യത്മനാ തു യതതാ ശക്യോവാപ്തമുപായതഃ ൩൬

അർജ്ജുന ഉവാച

അയതിഃ ശ്രദ്ധയോപേതോ യോഗാച്ചലിതമാനസഃ
അപ്രാപ്യ യോഗസംസിദ്ധിം കാം ഗതിം കൃഷ്ണ ഗച്ഛതി ൩൭

കച്ചിന്നോഭയവിഭ്രഷ്ടശ്ചരിന്നാഭ്രമിവ നശ്യതി
അപ്രതിഷ്ഠോ മഹാബാഹോ വിമൂഢശ്ച ബ്രഹ്മണഃ പഥി ൩൮

ഏതന്മേ സംശയം കൃഷ്ണ ചേരത്തുമർഹസ്യശേഷതഃ
തപദന്യഃ സംശയസ്യാസ്യ ചേരത്താ ന ഹൃപപദ്യതേ ൩൯

ശ്രീഭഗവാൻവാച

പാർഥ നൈവേഹ നാമുത്ര വിനാശസ്തസ്യ വിദ്യതേ
ന ഹി കല്യാണകൃത്കശ്ചിദുർഗതിം താത ഗച്ഛതി ൪൦

പ്രാപ്യ പുണ്യകൃതാം ലോകാനുഷിതാ ശാശ്വതീഃ സമാഃ
ശുചീനാം ശ്രീമതാം ഗേഹേ യോഗഭ്രഷ്ടോഭിജായതേ ൪൧

അഥവാ യോഗിനാമേവ കുലേ ഭവതി ധീമതാം
ഏതദ്ധി ദുർലഭതരം ലോകേ ജന്മ യദീദൃശ്യം ൪൨

തത്ര തം ബുദ്ധിസംയോഗം ലഭതേ പൌർവദേഹികം
യതതേ ച തതോ ഭൂയഃ സംസിദ്ധൌ കരുനന്ദന ൪൩

പൂർവാഭ്യസേന തേനൈവ ഹ്രിയതേ ഹ്യവശോപി സഃ
ജിജ്ഞാസുരപി യോഗസ്യ ശബ്ദബ്രഹ്മാതിവർത്തതേ ൪൪

പ്രയത്താദ്യതമാനസ്തു യോഗീ സംശുദ്ധകിൽബിഷഃ
അനേകജന്മസംസിദ്ധസ്തുതോ യാതി പരാം ഗതിം ൪൫

തപസിദ്വേധികോ യോഗീ ജ്ഞാനിദ്വേപി മതോധികഃ
കർമ്മിദ്വയാധികോ യോഗീ തസ്താദ്വേഗീ ഭവാർജുന ൪൬

യോഗിനാമപി സർവേഷാം മദ്ഗതേനാന്തരാത്മനാ
ശ്രദ്ധാവാൻഭജതേ യോ മാം സ മേ യുക്തതമോ മതഃ ൪൭

ഇതി ശ്രീമദ്ഭഗവദ്ഗീതാസുപനിഷത്സു ബ്രഹ്മവിദ്യായാം

യോഗശാസ്ത്രേ ശ്രീകൃഷ്ണാർജുന സംവാദേ

ധ്വനയോഗോ നാമ ഷഷ്ഠാദ്ധ്യായഃ സമാപ്തഃ

9. ജ്ഞാനവിജ്ഞാനയോഗ

ശ്രീഭഗവാൻവാച

മയ്യാസക്തമനാഃ പാർഥ യോഗം യുജ്ജന്മദാശ്രയഃ
അസംശയം സമഗ്രം മാം യഥാ ജ്ഞാസ്യസി തച്ഛൃണു ൧

ജ്ഞാനം തേഹം സവിജ്ഞാനമിദം വക്ഷ്യാമ്യശേഷതഃ
യജ്ജ്ഞാതാ നേഹ ഭൂയോന്യജ്ജ്ഞാതവ്യമവശിഷ്യതേ ൨

മനുഷ്യാണാം സഹസ്രേഷു കശ്ചിദ്യതതി സിദ്ധയേ
യതതാമപി സിദ്ധാനാം കശ്ചിന്മാം വേത്തി തത്ത്വതഃ ൩

ഭൂമിരാപോനലോ വായുഃ ഖം മനോ ബുദ്ധിരേവ ച
അഹങ്കാര ഇതീയം മേ ഭിന്നാ പ്രകൃതിരഷ്ടയാ ൪

അപരേയമിതസ്ത്വന്യാം പ്രകൃതിം വിദ്ധി മേ പരാം
ജീവഭൂതാം മഹാബാഹോ യയേദം ധാര്യതേ ജഗത് ൫

ഏതദ്യേനീനി ഭൂതാനി സർവാണീത്യപധാരയ
അഹം കൃത്സ്വസ്യ ജഗതഃ പ്രഭവഃ പ്രലയസ്തഥാ ൬

മതഃ പരതരം നാന്യത്കിഞ്ചിദസ്തി ധനഞ്ജയ
മയി സർവമിദം പ്രോതം സൂത്രേ മണിഗണാ ഇവ ൭

രസോഹമപ്തം കൗന്തേയ പ്രഭാസ്തി ശശിസൂര്യയോഃ
പ്രണവഃ സർവവേദേഷു ശബ്ദഃ ഖേ പൌരൂഷം നൃഷ്യ വൃ

പുണ്യോ ഗന്ധഃ പൃഥിവ്യാം ച തേജശ്ചാസ്തി വിഭാവസൌ
ജീവനം സർവഭൂതേഷു തപശ്ചാസ്തി തപസിഷ്യ ന്

ബീജം മാം സർവഭൂതാനാം വിദ്ധി പാർഥ സന്നാതനം
ബുദ്ധിർബുദ്ധിമതാമസ്തി തേജസ്തേജസിനാമഹം ധ്

ബലം ബലവതാം ചാഹം കാമരാഗവിവർജിതം
ധർമാവിരുദ്ധോ ഭൂതേഷു കാമോസ്തി ഭരതർഷഭ ധ

യേ ചൈവ സാത്തപിക്വ ഭാവാ രാജസാസ്താമസാശ്ച യേ
മത്ത ഏവേതി താനിദ്ധി ന തപഹം തേഷു തേ മയി ധ

ത്രിഭിർഗുണമയൈർഭാവൈരേഭിഃ സർവമിദം ജഗത്
മോഹിതം നാഭിജാനാതി മാമേഭ്യഃ പരമവ്യയം ധ

ദൈവീ ഹ്യേഷാ ഗുണമയീ മമ മായാ ദുരത്യയാ
മാമേവ യേ പ്രപദ്യന്തേ മായാമേതാം തരന്തി തേ ധ

ന മാം ദുഷ്ടതിനോ മൂഢാഃ പ്രപദ്യന്തേ നരാധമാഃ
മായയാപഹൃതജ്ഞാനാ ആസുരം ഭാവമാശ്രിതാഃ ധ

ചതുർവിധാ ഭജന്തേ മാം ജനാഃ സുകൃതിനോർജ്ജന
ആർതോ ജിജ്ഞാസുരർഥാർഥീ ജ്ഞാനീ ച ഭരതർഷഭ ൧൬

തേഷാം ജ്ഞാനീ നിത്യയുക്ത ഏകഭക്തിർവിശിഷ്യതേ
പ്രിയോ ഹി ജ്ഞാനീനോത്യർഥമഹം സ ച മമ പ്രിയഃ ൧൭

ഉദാരാഃ സർവ ഏവൈതേ ജ്ഞാനീ ത്യാഗൈരവ മേ മതം
ആസ്ഥിതഃ സ ഹി യുക്താത്മാ മാമേവാന്തമാം ഗതിം ൧൮

ബഹുനാം ജന്മനാമന്തേ ജ്ഞാനവാന്മാം പ്രപദ്യതേ
വാസുദേവഃ സർവമിതി സ മഹാത്മാ സുദുർലഭഃ ൧൯

കാമൈസ്സൈസ്സൈർഹൃതജ്ഞാനാഃ പ്രപദ്യന്തേന്യദേവതാഃ
തം തം നിയമമാസ്ഥായ പ്രകൃത്യാ നിയതാഃ സ്വയാ ൨൦

യോ യോ യാം യാം തനം ഭക്തഃ ശ്രദ്ധയാർചിതുമിച്ഛതി
തസ്യ തസ്യചലാം ശ്രദ്ധാം താമേവ വിദധാമ്യഹം ൨൧

സ തയാ ശ്രദ്ധയാ യുക്തസ്സുസ്മാരാധനമീഹതേ
ലഭതേ ച തതഃ കാമാന്മയൈവ വിഹിതാൻഹിതാൻ ൨൨

അന്തവത്തു ഫലം തേഷാം തദ്ഭവത്യൽപമേധസാം
ദേവാനേവയജോ യാന്തി മദ്ഭക്താ യാന്തി മാമപി ൨൩

അവ്യക്തം വ്യക്തിമാപനം മന്യന്തേ മാമബുദ്ധയഃ
പരം ഭാവമജാനന്തോ മമാവ്യയമനുത്തമം ൨൪

നാഹം പ്രകാശഃ സർവസ്യ യോഗമായാസമാവൃതഃ
മൂഢോയം നാഭിജാനാതി ലോകോ മാമജമവ്യയം ൨൫

വേദാഹം സമതീതാനി വർത്തമാനാനി ചാർജ്ജന
ഭവിഷ്യണി ച ഭൂതാനി മാം തു വേദ ന കശ്ചന ൨൬

ഇച്ഛാഭേഷസമുന്മേന ദ്വന്ദ്വമോഹേന ഭാരത
സർവഭൂതാനി സമ്മോഹം സർഗേ യാന്തി പരന്തപ ൨൭

യേഷാം ത്വന്തഗതം പാപം ജനാനാം പുണ്യകർമ്മണാം
തേ ദ്വന്ദ്വമോഹനിർമുക്താ ഭജന്തേ മാം ദൃഢവ്രതാഃ ൨൮

ജരാമരണമോക്ഷായ മാമാശ്രിത്യ യതന്തി യേ
തേ ബ്രഹ്മ തദപിദഃ കൃത്സ്നമധ്യാത്മം കർമ്മ ചാഖിലം ൨൯

സാധിഭൂതാധിദൈവം മാം സാധിയജ്ഞം ച യേ വിദുഃ
പ്രയാണകാലേപി ച മാം തേ വിദുര്യുക്തചേതസഃ ൩൯

ഇതി ശ്രീമദ്ഭഗവദ്ഗീതാസുപനിഷത്സു ബ്രഹ്മവിദ്യായാം
യോഗശാസ്ത്രേ ശ്രീകൃഷ്ണാർജുന സംവാദേ
ജ്ഞാനവിജ്ഞാനയോഗോ നാമ സപ്തമോദ്ധ്യായഃ സമാപ്തഃ

൮. അക്ഷരബ്രഹ്മയോഗ

അർജ്ജുന ഉവാച

കിം തദ്ബ്രഹ്മ കിമദ്ധ്യാത്മം കിം കർമ്മ പുരുഷോത്തമ
അധിഭൂതം ച കിം പ്രോക്തമധിദൈവം കിമുച്യതേ ൧

അധിയജ്ഞഃ കഥം കോത്ര ദേഹേന്ദ്രിയസുദന
പ്രയാണകാലേ ച കഥം ജ്ഞേയോസി നിയതാത്മഭിഃ ൨

ശ്രീഭഗവാൻവാച

അക്ഷരം ബ്രഹ്മ പരമം സ്വഭാവോദ്ധ്യാത്മമുച്യതേ
ഭൂതഭാവോദ്ഭവകരോ വിസർഗഃ കർമ്മസംജ്ഞിതഃ ൩

അധിഭൂതം ക്ഷരോ ഭാവഃ പുരുഷശ്ചാധിദൈവതം
അധിയജ്ഞോഹമേവാത്ര ദേഹേ ദേഹഭൂതാം വര ൪

അന്തകാലേ ച മമേവ സ്തൂരന്യുക്താ കലേവരം
യഃ പ്രയാതി സ മദ്ഭാവം യാതി നാസ്ത്വത്ര സംശയഃ ൫

യം യം വാപി സ്തൂരൻഭാവം തൃജത്യന്തേ കലേവരം
തം തമേവൈതി കൌന്തേയ സദാ തദ്ഭാവഭാവിതഃ ൬

തസ്താത്സർവേഷു കാലേഷു മാമനുസ്തൂര യുധ്യ ച
മയ്തുർപിതമനോബുദ്ധിർമാമേവൈഷ്യസ്യസംശയഃ ൭

അഭ്യുസയോഗയുക്തേന ചേതസാ നാനുഗാമിനാ
പരമം പുരുഷം ദിവ്യം യാതി പാർമാന്വചിന്തയൻ [൮](#)

കവിം പുരാണമനുശാസിതാരമണോരണീയാംസമനുസ്തരേഭ്യഃ
സർവസ്യ ധാതാരമചിന്ത്യരൂപമാദിത്യവർണം തമസഃ പരസ്താത് [൯](#)

പ്രയാണകാലേ മനസാചലേന ഭക്ത്യാ യുക്തോ യോഗബലേന ചൈവ
ഭൂവോർമധ്യേ പ്രാണമാവേശ്യ സമൃക്ലൃതം പരം പുരുഷമുചൈതി ദിവ്യം [൧൦](#)

യദക്ഷരം വേദവിദോ വദന്തി വിശന്തി യദ്യുതയോ വീതരാഗാഃ
യദിച്ഛന്തോ ബ്രഹ്മചര്യം ചരന്തി തത്തേ പദം സങ്ഗ്രഹേണ പ്രവക്ഷ്യ [൧൧](#)

സർവദാരാണി സംയമ്യ മനോ ഹൃദി നിത്യധു ച
മൂർച്ഛയായാത്മനഃ പ്രാണമാസ്ഥിതോ യോഗധാരണാം [൧൨](#)

ഓം ഇത്യേകാക്ഷരം ബ്രഹ്മ വ്യാഹരന്മാമനുസ്മരൻ
യഃ പ്രയാതി ത്യജന്ദേഹം സ യാതി പരമാം ഗതിം [൧൩](#)

അനന്യചേതാഃ സതതം യോ മാം സ്മരതി നിത്യശഃ
തസ്യാഹം സുലഭഃ പാർഥ നിത്യയുക്തസ്യ യോഗിനഃ [൧൪](#)

മാമുപേത്യ പുനർജന്മ ഭുഖാലയമശാശ്വതം
നാപ്സവന്തി മഹാത്മാനഃ സംസിദ്ധിം പരമാം ഗതാഃ [൧൫](#)

ആബ്രഹ്മഭവനാല്ലോകാഃ പുനരാവർത്തിനോർജ്ജന
മാമുപേത്യ തു കൌന്തേയ പുനർജന്മ ന വിദ്യതേ ൧൬

സഹസ്രയുഗപര്യന്തമഹര്യദ്ബ്രഹ്മണോ വിദ്ഃ
രാത്രിം യുഗസന്യാന്താം തേഹോരാത്രവിദോ ജനാഃ ൧൭

അവ്യക്താദ്യക്തയഃ സർവാഃ പ്രഭവന്ത്യഹരാഗമേ
രാത്യാഗമേ പ്രലീയന്തേ തത്രൈവാവ്യക്തസംജ്ഞകേ ൧൮

ഭൂതഗ്രാമഃ സ ഏവായം ഭൂത്യാ ഭൂത്യാ പ്രലീയതേ
രാത്യാഗമേവശഃ പാർഥ പ്രഭവത്യഹരാഗമേ ൧൯

പരസ്തസ്മാത്തു ഭാവോന്യോവ്യക്തോവ്യക്താത്സനാതനഃ
യഃ സ സർവേഷു ഭൂതേഷു നശ്യന്തു ന വിനശ്യതി ൨൦

അവ്യക്തോക്ഷര ഇത്യക്തസ്മാഹഃ പരമാം ഗതിം
യം പ്രാപ്യ ന നിവർത്തന്തേ തദ്ധാമ പരമം മമ ൨൧

പുരുഷഃ സ പരഃ പാർഥ ഭക്ത്യാ ലഭ്യസ്ത്വന്നന്യയാ
യസ്യന്തഃസ്ഥാനി ഭൂതാനി യേന സർവമിദം തതം ൨൨

യത്ര കാലേ ത്വന്നാവൃത്തിമാവൃത്തിം ചൈവ യോഗിനഃ
പ്രയാതാ യാന്തി തം കാലം വക്ഷ്യമി ഭരതർഷഭ ൨൩

അഗ്നിർജ്യോതിരഹഃ ശുക്ലഃ ഷബ്ദാസാ ഉത്തരായണം
തത്ര പ്രയാതാ ഗച്ഛന്തി ബ്രഹ്മ ബ്രഹ്മവിദോ ജനാഃ ൨൪

ധൃമോ രാത്രിസ്തഥാ കൃഷ്ണഃ ഷബ്ദാസാ ദക്ഷിണായനം
തത്ര ചാന്ദ്രമസം ജ്യോതിര്യോഗീ പ്രാപ്യ നിവർത്തതേ ൨൫

ശുക്ലകൃഷ്ണേ ഗതീ ഹ്യേതേ ജഗതഃ ശാശ്വതേ മതേ
ഏകയാ യാത്യനാവൃത്തിമന്യയാവർത്തതേ പുനഃ ൨൬

നൈതേ സൃതീ പാർഥ ജാനന്യോഗീ മുഹ്യതി കശ്ചന
തസ്മാത്സർവേഷു കാലേഷു യോഗയുക്തോ ഭവാർജുന ൨൭

വേദേഷു യജ്ഞേഷു തപഃസു ചൈവ ദാനേഷു യത്പുണ്യഫലം പ്രദിഷ്ടം
അത്യേതി തത്സർവമിദം വിദിത്വാ യോഗീ പരം സ്ഥാനമുപൈതി ചാദ്യം ൨൮

ഇതി ശ്രീമദ്ഭഗവദ്ഗീതാസുപനിഷത്തു ബ്രഹ്മവിദ്യായാം
യോഗശാസ്ത്രേ ശ്രീകൃഷ്ണാർജുന സംവാദേ
അക്ഷരബ്രഹ്മയോഗോ നാമ അഷ്ടമോദ്ധ്യായഃ സമാപ്തഃ

൯. രാജവിദ്യാരാജഗൃഹ്യയോഗ

ശ്രീഭഗവാൻവാച

ഇദം തു തേ ഗൃഹ്യതമം പ്രവക്ഷ്യമ്യനസൂയവേ
ജ്ഞാനം വിജ്ഞാനസഹിതം യജ്ജ്ഞാതാ മോക്ഷ്യന്തേശുഭാത് [൧](#)

രാജവിദ്യാ രാജഗൃഹ്യം പവിത്രമിദമുത്തമം
പ്രത്യക്ഷാവഗമം ധർമ്മ്യം സുസുഖം കർതുമവ്യയം [൨](#)

അശ്രുദ്യാനാഃ പുരുഷാ ധർമസ്യാസ്യ പരന്തപ
അപ്രാപ്യ മാം നിവർത്തന്തേ മൃത്യുസംസാരവർമ്മനി [൩](#)

മയാ തതമിദം സർവം ജഗദവ്യക്തമൂർതിനാ
മത്സ്ഥാനി സർവഭൂതാനി ന ചാഹം തേഷവസ്ഥിതഃ [൪](#)

ന ച മത്സ്ഥാനി ഭൂതാനി പശ്യ മേ യോഗമൈശ്വരം
ഭൂതഭൂതന ച ഭൂതസഹോ മമാത്മാ ഭൂതഭാവനഃ [൫](#)

യഥാകാശസ്ഥിതോ നിത്യം വായുഃ സർവത്രഗോ മഹാൻ
തഥാ സർവാണി ഭൂതാനി മത്സ്ഥാനീത്യപധാരയ [൬](#)

സർവഭൂതാനി കൌന്തേയ പ്രകൃതിം യാന്തി മാമികാം
കൽപക്ഷയേ പുനസ്താനി കൽപാദൌ വിസൃജാമ്യഹം [൭](#)

പ്രകൃതിം സ്വാമവഷ്ടഭൃ വിസൃജാമി പുനഃ പുനഃ
ഭൂതഗ്രാമമിമം കൃത്സ്മവശം പ്രകൃതേർവശാത് ൮

ന ച മാം താനി കർമാണി നിബധ്നന്തി ധനഞ്ജയ
ഉദാസീനവദാസീനമസക്തം തേഷു കർമസു ൯

മയാധ്യക്ഷേണ പ്രകൃതിഃ സൂയതേ സചരാചരം
ഹേതുനാനേന കൌന്തേയ ജഗദിപരിവർത്തതേ ൧൦

അവജാനന്തി മാം മൂഢാ മാനുഷീം തന്മാശ്രിതം
പരം ഭാവമജാനന്തോ മമ ഭൂതമഹേശരം ൧൧

മോഘാശാ മോഘകർമാണോ മോഘജ്ഞാനാ വിചേതസഃ
രാക്ഷസീമാസുരീം ചൈവ പ്രകൃതിം മോഹിനീം ശ്രിതാഃ ൧൨

മഹാത്മാനസ്തു മാം പാർഥ ദൈവീം പ്രകൃതിമാശ്രിതാഃ
ഭജന്ത്യനന്യമനസോ ജ്ഞാത്യാ ഭൂതാദിമവ്യയം ൧൩

സതതം കീർത്തയന്തോ മാം യതന്തശ്ച ദൃഢവ്രതാഃ
നമസ്യന്തശ്ച മാം ഭക്ത്യാ നിത്യയുക്താ ഉപാസതേ ൧൪

ജ്ഞാനയജ്ഞേന ചാപ്യന്യേ യജന്തോ മാമുപാസതേ
ഏകത്വേന പൃഥക്ത്വേന ബഹുധാ വിശ്വതോമുഖം ൧൫

അഹം ക്രൂരഹം യജ്ഞഃ സ്വധാഹമമൌഷധം
മന്ത്രോഹമഹമേവാജ്യമഹമഗ്നിരഹം ഹൃതം ൧൬

പിതാഹമസ്യ ജഗതോ മാതാ ധാതാ പിതാമഹഃ
വേദ്യം പവിത്രം ഓങ്കാര ഋക്സാമ യജുരേവ ച ൧൭

ഗതിർഭർതാ പ്രഭുഃ സാക്ഷീ നിവാസഃ ശരണം സുഹൃത്
പ്രഭവഃ പ്രലയഃ സ്ഥാനം നിധാനം ബീജമവ്യയം ൧൮

തപാമൃഹമഹം വർഷം നിഗൃഹ്ണാമൃത്യുജാമി ച
അമൃതം ചൈവ മൃത്യുശ്ച സദസച്ചാഹമർജുന ൧൯

ത്രൈവിദ്യാ മാം സോമപാഃ പൃതപാപാ യജ്ഞൈരിഷ്ട്യാ സ്വർഗതിം പ്രാർഥയന്തേ
തേ പുണ്യമാസാദ്യ സുരേന്ദ്രലോകമശ്നന്തി ദിവ്യാന്ദിവി ദേവഭോഗാൻ ൨൦

തേ തം ഭുക്ത്വാ സ്വർഗലോകം വിശാലം ക്ഷീണേ പുണ്യേ മർത്യലോകം വിശന്തി
ഏവം ത്രയീധർമ്മമനുപ്രപന്നാ ഗതാഗതം കാമകാമാ ലഭന്തേ ൨൧

അനന്യാശ്ചിന്തയന്തോ മാം യേ ജനാഃ പര്യുപാസതേ
തേഷാം നിത്യഭിര്യുക്താനാം യോഗക്ഷേമം വഹാമൃഹം ൨൨

യേപ്യനുദേവതാഭക്താ യജന്തേ ശ്രദ്ധയാനപിതാഃ
തേപി മാമേവ കൌന്തേയ യജന്ത്യവിധിപൂർവകം ൨൩

അഹം ഹി സർവയജ്ഞാനാം ഭോക്താ ച പ്രഭുരേവ ച
ന തു മാമഭിജാനന്തി തത്ത്വേനാതശ്ചിവന്തി തേ ൨൪

യാന്തി ദേവപ്രതാ ദേവാൻപിതൃന്യാന്തി പിതൃവ്രതാഃ
ഭൂതാനി യാന്തി ഭൂതേജ്യാ യാന്തി മദ്യാജിനോപി മാം ൨൫

പത്രം പുഷ്പം ഫലം തോയം യോ മേ ഭക്ത്യാ പ്രയച്ഛതി
തദഹം ഭക്ത്യപഹൃതമശ്നാമി പ്രയതാത്മനഃ ൨൬

യത്കരോഷി യദശ്നാസി യജ്ജഹോഷി ദദാസി യത്
യത്തപസ്യസി കൌന്തേയ തത്കരുഷ്യ മദർപണം ൨൭

ശുഭാശുഭഫലൈരേവം മോക്ഷ്യസേ കർമ്മബന്ധനൈഃ
സന്ന്യസയോഗയുക്താത്മാ വിമുക്തോ മാമുപൈഷ്യസി ൨൮

സമോഹം സർവഭൂതേഷു ന മേ ദേവേഷ്യോസ്തി ന പ്രിയഃ
യേ ഭജന്തി തു മാം ഭക്ത്യാ മയി തേ തേഷു ചാപ്യഹം ൨൯

അപി ചേത്സുദുരാചാരോ ഭജതേ മാമനന്യഭാക്
സാധുരേവ സ മന്തവ്യഃ സമ്യഗ്വ്യവസീതോ ഹി സഃ ൩൦

ക്ഷിപ്രം ഭവതി ധർമാത്മാ ശശ്വച്ഛാന്തിം നിഗച്ഛതി
കൌന്തേയ പ്രതിജാനീഹി ന മേ ഭക്തഃ പ്രണശ്യതി ൩൧

മാം ഹി പാർഥ വ്യപാശ്രിത്യ യേപി സ്യുഃ പാപയോനയഃ
സ്ത്രിയോ വൈശ്യാസ്തഥാ ശൂദ്രാസ്തേപി യാന്തി പരാം ഗതിം **൩൨**

കിം പുനർബ്രഹ്മണാഃ പുണ്യാ ഭക്താ രാജർഷയസ്തഥാ
അനിത്യമസുഖം ലോകമിമം പ്രാപ്യ ഭജസ്വ മാം **൩൩**

മന്മനാ ഭവ മദ്ഭക്തോ മദ്യാജീ മാം നമസ്കൃത
മാമേവൈഷ്യസി യുക്തൈവമാത്മാനം മത്പരായണഃ **൩൪**

ഇതി ശ്രീമദ്ഭഗവദ്ഗീതാസുപനിഷത്സു ബ്രഹ്മവിദ്യായാം
യോഗശാസ്ത്രേ ശ്രീകൃഷ്ണാർജുന സംവാദേ
രാജവിദ്യാരാജഗൃഹ്യയോഗോ നാമ നവമോദ്ധ്യായഃ സമാപ്തഃ

൧൯. വിഭൃതിയോഗ

ശ്രീഭഗവാൻവാച

ഭൂയ ഏവ മഹാബാഹോ ശ്രൺ മേ പരമം വചഃ
യത്തേഹം പ്രിയമാണായ വക്ഷ്യമി ഹിതകാമ്യയാ ൧

ന മേ വിദുഃ സുരഗണാഃ പ്രഭവം ന മഹർഷയഃ
അഹമാദിർഹി ദേവാനാം മഹർഷീണാം ച സർവശഃ ൨

യോ മാമജമനാദിം ച വേത്തി ലോകമഹേശ്വരം
അസമ്മുഖഃ സ മർത്യേഷു സർവപാപൈഃ പ്രമുച്യതേ ൩

ബുദ്ധിർജ്ഞാനമസമ്മോഹഃ ക്ഷമാ സത്യം ദമഃ ശമഃ
സുഖം ദുഃഖം ഭവോഭാവോ ഭയം ചാഭയമേവ ച ൪

അഹിംസാ സമതാ തൃഷ്ടിസ്തുപോ ദാനം യശോയശഃ
ഭവന്തി ഭാവാ ഭൂതാനാം മത്ത ഏവ പൃഥഗ്വിധാഃ ൫

മഹർഷയഃ സപ്ത പൂർവേ ചത്വാരോ മനവസ്തുഥാ
മദ്ഭാവാ മാനസാ ജാതാ യേഷാം ലോക ഇമാഃ പ്രജാഃ ൬

ഏതാം വിഭൃതിം യോഗം ച മമ യോ വേത്തി തത്പതഃ
സോവികൽപേന യോഗേന യുജ്യതേ നാരൗ സംശയഃ ൭

അഹം സർവസ്യ പ്രഭവോ മത്തഃ സർവം പ്രവർത്തതേ

ഇതി മത്യാ ഭജന്തേ മാം ബുധാ ഭാവസമന്വിതാഃ ൮

മച്ചിത്താ മദ്ഗതപ്രാണാ ബോധയന്തഃ പരസ്സരം

കഥയന്തശ്ച മാം നിത്യം തുഷ്യന്തി ച രമന്തി ച ൯

തേഷാം സതതയുക്താനാം ഭജതാം പ്രീതിപൂർവകം

ദദാമി ബുദ്ധിയോഗം തം യേന മാമുപയാന്തി തേ ൧൦

തേഷാമേവാൻകന്വാർഥമഹമജ്ഞാനജം തമഃ

നാശയാമ്യത്ഥഭാവസഹോ ജ്ഞാനദീപേന ഭാസ്വതാ ൧൧

അർജ്ജുന ഉവാച

പരം ബ്രഹ്മ പരം ധാമ പവിത്രം പരമം ഭവാൻ

പുരുഷം ശാശ്വതം ദിവ്യമാദിദേവമജം വിഭ്രം ൧൨

ആഹ്വസ്താമുഷയഃ സർവേ ദേവർഷിർനാരദസ്തഥാ

അസിതോ ദേവലോ വ്യാസഃ സ്വയം ചൈവ ബ്രവീഷി മേ ൧൩

സർവമേതദൃതം മന്യേ യന്മാം വദസി കേശവ

ന ഹി തേ ഭഗവന്പൃഷ്തിം വിദുർദേവാ ന ദാനവാഃ ൧൪

വിഭൃതിയോഗ

സ്വയമേവാത്മനാത്മാനം വേത്ഥ ത്വം പുരുഷോത്ഥ

ഭൃതഭാവേന ഭൃതേശ ദേവദേവ ജഗത്പതേ ൧൫

വക്ത്രമർഹസ്യശേഷേണ ദിവ്യാ ഹൃത്മവിഭൃതയഃ

യാഭിർവിഭൃതിഭിർലോകാനിമാംസ്താം വ്യാപ്യ തിഷ്ടസി ൧൬

കഥം വിദ്യാമഹം യോഗിംസ്താം സദാ പരിചിന്തയൻ

കേഷു കേഷു ച ഭാവേഷു ചിന്ത്യേസി ഭഗവന്മയാ ൧൭

വിസ്തരേണാത്മനോ യോഗം വിഭൃതിം ച ജനാർദന

ഭൃയഃ കഥയ തൃപ്തിർഹി ശൃണ്വതോ നാസ്തി മേമൃതം ൧൮

ശ്രീഭഗവാൻവച

ഹന്ത തേ കഥയിഷ്യാമി ദിവ്യാ ഹൃത്മവിഭൃതയഃ

പ്രാധാന്യതഃ കുരുശ്രേഷ്ഠ നാസ്ത്യന്തോ വിസ്തരസ്യ മേ ൧൯

അഹമാത്മാ ഗുഡാകേശ സർവഭൃതാശയസ്ഥിതഃ

അഹമാദിശ്വ മധ്യം ച ഭൃതാനാമന്ത ഏവ ച ൨൦

ആദിത്യനാമഹം വിഷ്ണുർജ്യോതിഷാം രവിരംശുമാൻ

മരീചിർമരുതാമസ്മി നക്ഷത്രാണാമഹം ശശീ ൨൧

വേദാനാം സാമവേദോസ്തി ദേവാനാമസ്തി വാസവഃ
ഇന്ദ്രിയാണാം മനശ്ചാസ്തി ഭൂതാനാമസ്തി ചേതനാ ൨൨

തദ്രാണാം ശങ്കരശ്ചാസ്തി വിത്തേശോ യക്ഷരക്ഷസാം
വസൂനാം പാവകശ്ചാസ്തി മേതഃ ശിഖരിണാമഹം ൨൩

പുരോധസാം ച മുഖ്യം മാം വിദ്ധി പാർഥ ബൃഹസ്പതിം
സേനാനീനാമഹം സ്കന്ദഃ സരസാമസ്തി സാഗരഃ ൨൪

മഹർഷീണാം ഭൃഗുരഹം ഗിരമസ്ത്യേകമക്ഷരം
യജ്ഞാനാം ജപയജ്ഞാസ്തി സ്ഥാവരാണാം ഹിമാലയഃ ൨൫

അശ്വതമഃ സർവവൃക്ഷാണാം ദേവർഷീണാം ച നാരദഃ
ഗന്ധർവാണാം ചിത്രരഥഃ സിദ്ധാനാം കപിലോ മുനിഃ ൨൬

ഉച്ചൈശ്രവസമശ്വാനാം വിദ്ധി മാമമൃതോദ്ഭവം
ഐരാവതം ഗജേന്ദ്രാണാം നരാണാം ച നരാധിപം ൨൭

ആയുധാനാമഹം വജ്രം ധേനുനാമസ്തി കാമധുകു
പ്രജനശ്ചാസ്തി കന്ദർപഃ സർപാണാമസ്തി വാസുകിഃ ൨൮

അനന്തശ്ചാസ്തി നാഗാനാം വരുണോ യാദസാമഹം
പിതൃണാമര്യമാ ചാസ്തി യമഃ സംയമതാമഹം ൨൯

പ്രപ്ലാദശ്ചാസ്തി ദൈത്യനാം കാലഃ കലയതാമഹം
മൃഗാണാം ച മൃഗേന്ദ്രോഹം വൈനതേയശ്ച പക്ഷിണാം ൩൯

പവനഃ പവതാമസ്തി രാമഃ ശസ്ത്രഭൃതാമഹം
രധഷാണാം മകരശ്ചാസ്തി സ്ത്രോതസാമസ്തി ജാഹനവീ ൩൧

സർഗാണാമാദിരന്തശ്ച മധ്യം ചൈവാഹമർജ്ജന
അധ്യാത്മവിദ്യാ വിദ്യാനാം വാദഃ പ്രവദതാമഹം ൩൨

അക്ഷരാണാമകാരോസ്തി ദ്വന്ദ്വഃ സാമാസികസ്യ ച
അഹമേവാക്ഷയഃ കാലോ ധാതാഹം വിശ്വതോമുഖഃ ൩൩

മൃത്യുഃ സർവഹരശ്ചാഹമുദ്ഭവശ്ച ഭവിഷ്യതാം
കീർതിഃ ശ്രീർവാക്യ നാരിണാം സ്മൃതിർമേധാ ധൃതിഃ ക്ഷമാ ൩൪

ബൃഹത്താമ തഥാ സാംനാം ഗായത്രീ ഛന്ദസാമഹം
മാസാനാം മാർഗശീർഷോഹമുതുനാം ക്സുമാകരഃ ൩൫

ദൃതം ഛലയതാമസ്തി തേജസ്തേജസിനാമഹം
ജയോസ്തി വ്യവസായോസ്തി സത്ത്വം സത്ത്വവതാമഹം ൩൬

വൃഷ്ണീനാം വാസുദേവോസ്തി പാണ്ഡവാനാം ധനഞ്ജയഃ
മുനീനാമപ്യഹം വ്യാസഃ കവീനാമുശനാ കവിഃ ൩൭

ദണ്ഡോ ദമയതാമസ്തി നീതിരസ്തി ജിഗീഷതാം
മൌനം ചൈവാസ്തി ഗൃഹ്യാനാം ജ്ഞാനം ജ്ഞാനവതാമഹം ൩൮

യച്ചാപി സർവഭൂതാനാം ബീജം തദഹമർജ്ജന
ന തദസ്തി വിനാ യത്സുന്മയാ ഭൂതം ചരാചരം ൩൯

നാന്തോസ്തി മമ ദിവ്യാനാം വിഭൃതീനാം പരന്തപ
ഏഷ തുദ്ദേശതഃ പ്രോക്തോ വിഭൃതേർവിസ്തരോ മയാ ൪൦

യദ്യദിഭൃതിമത്സത്ത്വം ശ്രീമദ്ഭൂജിതമേവ വാ
തത്തദേവാവഗച്ഛ ത്വം മമ തേജോംശസംഭവം ൪൧

അഥവാ ബഹുനൈതേന കിം ജ്ഞാതേന തവാർജ്ജന
വിഷ്വഭൃഹമിദം കൃത്സ്തമേകാംശേന സ്ഥിതോ ജഗത് ൪൨

ഇതി ശ്രീമദ്ഭഗവദ്ഗീതാസുപനിഷത്സു ബ്രഹ്മവിദ്യായാം
യോഗശാസ്ത്രേ ശ്രീകൃഷ്ണാർജ്ജന സംവാദേ
വിഭൃതിയോഗോ നാമ ദശമോദ്ധ്യായഃ സമാപ്തഃ

൧൧. വിശ്വരൂപദർശനയോഗ

അർജ്ജുന ഉവാച

മദന്ദ്രഹായ പരമം ഗൃഹ്യമധ്യാത്മസംജ്ഞിതം
യത്ത്വായോക്തം വചന്തേന മോഹോയം വിഗതോ മമ ൧

ഭവാപ്യയൗ ഹി ഭൂതാനാം ശ്രുതൗ വിസ്തരശോ മയാ
ത്വതഃ കമലപത്രാക്ഷ മാഹാത്മ്യമപി ചാവ്യയം ൨

ഏവമേതദ്യഥാത്ഥ ത്വമാത്മാനം പരമേശ്വര
ദ്രഷ്ടുമിച്ഛാമി തേ രൂപമൈശ്വരം പുരുഷോത്തമ ൩

മന്യസേ യദി തച്ഛക്യം മയാ ദ്രഷ്ടുമിതി പ്രഭോ
യോഗേശ്വര തതോ മേ ത്വം ദർശയാത്മാനമവ്യയം ൪

ശ്രീഭഗവാൻവാച

പശ്യ മേ പാർഥ രൂപാണി ശതശോഥ സഹസ്രശഃ
നാനാവിധാനി ദിവ്യാനി നാനാവർണാകൃതീനി ച ൫

പശ്യാദിത്യന്വസ്മുൻഭദ്രാനശ്ചിനൌ മരുതസ്തഥാ
ബഹുനൂദ്രഷ്ടപൂർവാണി പശ്യാശ്ചര്യുണി ഭാരത ൬

ഇഹൈകസ്ഥം ജഗദ്കൃത്യം പശ്യാദ്യ സചാരചരം
മമ ദേഹേ ഗുഡാകേശ യച്ചാനുദ്ദ്രഷ്ടുമിച്ഛസി ൭

ന തു മാം ശക്യസേ ദ്രഷ്ടുമനേനൈവ സ്വചക്ഷുഷാ
ദിവ്യം ദദാമി തേ ചക്ഷുഃ പശ്യ മേ യോഗമൈശ്വരം ൮

സഞ്ജയ ഉവാച

ഏവമുക്ത്വാ തതോ രാജന്മഹായോഗേശ്വരോ ഹരിഃ
ദർശയാമാസ പാർഥായ പരമം രൂപമൈശ്വരം ൯

അനേകവക്ത്രനയനമനേകാദിഭൂതദർശനം
അനേകദിവ്യാഭരണം ദിവ്യാനേകോദ്യുതായുധം ൧൦

ദിവ്യമാല്യാംബരധരം ദിവ്യഗന്ധാന്വലേപനം
സർവാശ്ചര്യമയം ദേവമനന്തം വിശ്വതോമുഖം ൧൧

ദിവി സൂര്യസഹസ്രസ്യ ഭവേദ്യുഗപദുമിതാ
യദി ഭാഃ സദൃശീ സാ സ്പാദ്ഭാസസ്തസ്യ മഹാത്മനഃ ൧൨

തത്രൈകസ്ഥം ജഗത്കൃത്യം പ്രവിഭക്തമനേകയാ
അപശ്യദ്ദേവദേവസ്യ ശരീരേ പാണ്ഡവസ്തദാ ൧൩

തതഃ സ വിസ്മയാവിഷ്ടോ ഹൃഷ്ടരോമാ ധനഞ്ജയഃ
പ്രണമ്യ ശിരസാ ദേവം കൃതാഞ്ജലിരഭാഷത ൧൪

അർജ്ജുന ഉവാച

പശ്യാമി ദേവാംസ്തവ ദേവ ദേഹേ സർവാംസ്തഥാ ഭൂതവിശേഷസങ്ഘാൻ
ബ്രഹ്മാണമീശം കമലാസനസ്ഥമുഷീംശ്ച സർവാനുരഗാംശ്ച ദിവ്യാൻ ൧൫

അനേകബാഹുദരവക്ത്രനേത്രം പശ്യാമി ത്വാം സർവതോനന്തരൂപം
നാന്തം ന മദ്ധ്യം ന പുനസ്തവാദിം പശ്യാമി വിശ്വേശ്വര വിശ്വരൂപ ൧൬

കിരീടിനം ഗദിനം ചക്രിണം ച തേജോരാശിം സർവതോ ദീപ്തിമന്തം
പശ്യാമി ത്വാം ദുർനിരീക്ഷ്യം സമന്താദ്ദീപ്താനലാർകദൃതിമപ്രമേയം ൧൭

ത്വമക്ഷരം പരമം വേദിതവ്യം ത്വമസ്യ വിശ്വസ്യ പരം നിധാനം
ത്വമവ്യയഃ ശാശ്വതധർമഗോപ്താ സനാതനസ്ത്വം പുരുഷോ മതോ മേ ൧൮

അനാദിമധ്യാന്തമനന്തവീര്യമനന്തബാഹും ശശിസൂര്യനേത്രം
പശ്യാമി ത്വാം ദീപ്തഹൃതാശ്വക്ത്രം സ്വതേജസാ വിശ്വമിദം തപന്തം ൧൯

ദ്യാവാപൃഥിവ്യോരിദമന്തരം ഹി വ്യാപ്തം ത്വയൈകേന ദിശശ്ച സർവാഃ
ദൃഷ്ട്യാദ്ഭൂതം രൂപമുഗ്രം തവേദം ലോകത്രയം പ്രവൃഥിതം മഹാത്മൻ ൨൦

അമീ ഹി ത്വാം സുരസങ്ഘാ വിശന്തി കേചിദ്ഭീതാഃ പ്രാഞ്ജലയോ ഗൃണന്തി
സ്വസ്തീത്യക്ത്വാ മഹർഷിസിദ്ധസങ്ഘാഃ സ്തുവന്തി ത്വാം സ്തുതിഭിഃ പുഷ്പലാഭിഃ ൨൧

തദ്രാദിത്യ വസവോ യേ ച സാധ്യാ വിശ്വേശിണൗ മരുതശ്ചോഷ്ണപാശ്ച
ഗന്ധർവയക്ഷാസുരസിദ്ധസങ്ഘാ വീക്ഷന്തേ ത്യാം വിസ്തൃതാശ്ചൈവ സർവേ ൨൨

രൂപം മഹത്തേ ബഹുവക്ത്രനേത്രം മഹാബാഹോ ബഹുബാഹുരുപാദം
ബഹുദരം ബഹുദംഘാകരാലം ദൃഷ്ട്യാ ലോകാഃ പ്രവൃഥിതാസ്തമാഹം ൨൩

നഭഃസ്തൃശം ദീപ്തമനേകവർണം വൃത്താനനം ദീപ്തവിശാലനേത്രം
ദൃഷ്ട്യാ ഹി ത്യാം പ്രവൃഥിതാന്തരാത്മാ യൃതിം ന വിന്ദാമി ശമം ച വിഷ്ണോ ൨൪

ദംഘാകരാലാനി ച തേ മുഖാനി ദൃശ്യാപവ കാലാനലസന്നിഭാനി
ദിശോ ന ജാനേ ന ലഭേ ച ശർമ പ്രസീദ ദേവേശ ജഗന്നിവാസ ൨൫

അമീ ച ത്യാം യുതരാഷ്ടസ്യ പുത്രാഃ സർവേ സഹൈവാവനിപാലസങ്ഘൈഃ
ഭീഷ്ണോ ദ്രോണഃ സുതപുത്രസ്തമാസൌ സഹാസ്മദീയൈരപി യോധമുഖ്യൈഃ ൨൬

വക്ത്രാണി തേ ത്വരമാണാ വിശന്തി ദംഘാകരാലാനി ഭയാനകാനി
കേചിദിലഗ്നാ ദശനാന്തരേഷു സന്ദൃശ്യന്തേ ചൂർണിതൈരുത്തമാങ്ഗൈഃ ൨൭

യഥാ നദീനാം ബഹവോമ്ബുവേഗാഃ സമുദ്രമേവാഭിമുഖാ ദ്രവന്തി
ത്ഥാ തവാമി നരലോകവീരാ വിശന്തി വക്ത്രാണുഭിവിജലന്തി ൨൮

യഥാ പ്രദീപ്തം ജലനം പതങ്ഗാ വിശന്തി നാശായ സമൃദ്ധവേഗാഃ
തഥൈവ നാശായ വിശന്തി ലോകാസ്സവാപി വക്ത്രാണി സമൃദ്ധവേഗാഃ ൨൯

ലേലിഹൃസേ ഗ്രസമാനഃ സമന്താല്ലോകാൻസമഗ്രാനപദനൈർജലദ്ഭിഃ
തേജോഭിരാപൂര്യ ജഗത്സമഗ്രം ഭാസസ്തുവോഗ്രാഃ പ്രതപന്തി വിഷ്ണോ **൩൭**

ആഖ്യാഹി മേ കോ ഭവാനഗ്രത്രപോ നമോസ്തു തേ ദേവവര പ്രസീദ
വിജ്ഞാതുമിച്ഛാമി ഭവന്തമാദ്യം ന ഹി പ്രജാനാമി തവ പ്രവൃത്തിം **൩൧**

ശ്രീഭഗവാൻവാച

കാലോസ്തി ലോകക്ഷയകൃത്പ്രവൃദ്ധോ ലോകാൻസമാഹർതുമിഹ പ്രവൃത്തഃ
ഋതേപി ത്യാം ന ഭവിഷ്യന്തി സർവേ യേവസ്ഥിതാഃ പ്രത്യനീകേഷു യോധാഃ **൩൨**

തസ്മാത്തപമുത്തിഷു യശോ ലഭസ്യ ജിതാ ശത്രുൻഭൂംക്ഷപ രാജ്യം സമൃദ്ധം
മയൈവൈതേ നിഹതാഃ പൂർവമേവ നിമിത്തമാത്രം ഭവ സവ്യസാചിൻ **൩൩**

ദ്രോണം ച ഭീഷ്മം ച ജയദ്രഥം ച കർണം തമാന്യാനപി യോധവീരാൻ
മയാ ഹതാംസ്താം ജഹി മാവ്യഥിഷ്ഠാ യുധൃസ്വ ജേതാസി രണേ സപത്താൻ **൩൪**

സഞ്ജയ ഉവാച

ഏതച്ഛതാ വചനം കേശവസ്യ കൃതാഞ്ജലിർവേപമാനഃ കിരീതീ
നമസ്തുതാ ഭൂയ ഏവാഹ കൃഷ്ണം സഗദ്ഗദം ഭീതഭീതഃ പ്രണമ്യ **൩൫**

അർജുന ഉവാച

സ്ഥാനേ ഹൃഷീകേശ തവ പ്രകീർത്യാ ജഗത്പ്രഹൃഷ്യത്യനുരജ്യതേ ച
രക്ഷാംസി ഭീതാനി ദിശോ ദ്രവന്തി സർവേ നമസ്ത്യന്തി ച സിദ്ധസങ്ഘാഃ **൩൬**

കണ്ണാച്ച തേ ന നമേരന്മഹാത്മൻ ഗരീയസേ ബ്രഹ്മണോപുദികർത്രേ
അനന്ത ദേവേശ ജഗന്നിവാസ ത്വമക്ഷരം സദസത്തത്പരം യത് **൩൭**

ത്വമാദിദേവഃ പുരുഷഃ പുരാണസ്തപമസ്യ വിശ്വസ്യ പരം നിധാനം
വേത്താസി വേദ്യം ച പരം ച ധാമ ത്വയാ തതം വിശ്വമനന്തരൂപ **൩൮**

വായുർയമോഗിർവരണഃ ശശാങ്കഃ പ്രജാപതിസ്തപം പ്രപിതാമഹശ്ച
നമോ നമസ്തേസ്തു സഹസ്രകൃതഃ പുനശ്ച ഭൂയോപി നമോ നമസ്തേ **൩൯**

നമഃ പുരുസ്താദഥ പൃഷ്ഠതസ്തേ നമോസ്തു തേ സർവത ഏവ സർവ
അനന്തവീര്യമിതവിക്രമസ്തപം സർവം സമാപ്നോഷി തതോസി സർവഃ **൪൦**

സഖേതി മത്യാ പ്രസഭം യദുക്തം ഹേ കൃഷ്ണ ഹേ യാദവ ഹേ സഖേതി
അജാനതാ മഹിമാനം തവേദം മയാ പ്രമാദാത്പ്രണയേന വാപി **൪൧**

യച്ചാവഹാസാർഥമസക്തതോസി വിഹാരശയ്യാസനഭോജനേഷു
ഏകോഥവാപ്യച്യുത തത്സമക്ഷം തത്ക്ഷാമയേ ത്വാമഹമപ്രമേയം **൪൨**

പിതാസി ലോകസ്യ ചരാചരസ്യ ത്വമസ്യ പൂജ്യശ്ച ഗുരുർഗരീയാൻ
ന ത്വത്സമോസ്തുഭ്യധികഃ ക്തോന്യോ ലോകത്രയേ പൃപ്രതിമപ്രഭാവ **൪൩**

തസ്താത്പ്രണമ്യ പ്രണിധായ കായം പ്രസാദയേ ത്വാമഹമീശമീഡ്യം
പിതേവ പുത്രസ്യ സഖേവ സഖ്യഃ പ്രിയഃ പ്രിയായാർഹസി ദേവ സോഽഘം **൪൪**

അദൃഷ്ടപൂർവ്വം ഹൃഷിതോന്തി ദൃഷ്ട്യാ ഭയേന ച പ്രവൃഥിതം മനോ മേ
തദേവ മേ ദർശയ ദേവ രൂപം പ്രസീദ ദേവേശ ജഗന്നിവാസ **൪൫**

കിരീടിനം ഗദിനം ചക്രഹസ്തമിച്ഛാമി ത്യാം ദൃഷ്ടമഹം തഥൈവ
തേനൈവ രൂപേണ ചതുർഭുജേന സഹസ്രബാഹോ ഭവ വിശ്വമൂർതേ **൪൬**

ശ്രീഭഗവാൻവാച

മയാ പ്രസന്നേന തവാർജുനേദം രൂപം പരം ദർശിതമാത്മയോഗാത്
തേജോമയം വിശ്വമനന്തമാദ്യം യന്മേ ത്വദന്യേന ന ദൃഷ്ടപൂർവ്വം **൪൭**

ന വേദയജ്ഞായ്യയനൈർന ദാനൈർന ച ക്രിയാഭിർന തപോഭിരുഗ്രൈഃ
ഏവംരൂപഃ ശക്യ അഹം നൃലോകേ ദൃഷ്ടം ത്വദന്യേന ക്ഷതപ്രവീര **൪൮**

മാ തേ വൃഥാ മാ ച വിമൂഢഭാവോ ദൃഷ്ട്യാ രൂപം ഘോരമീദൃങ്മമേദം
വ്യപേതഭീഃ പ്രീതമനാഃ പുനസ്ത്വം തദേവ മേ രൂപമിദം പ്രപശ്യ **൪൯**

സഞ്ജയ ഉവാച

ഇത്യർജുനം വാസുദേവസ്തുഥോക്ത്വാ സ്വകം രൂപം ദർശയാമാസ ഭൂയഃ
ആശ്വാസയാമാസ ച ഭീതമേനം ഭൂത്വാ പുനഃ സൌമ്യവപുർമഹാത്മാ **൫൦**

അർജുന ഉവാച

ദൃഷ്ട്വേദം മാനുഷം രൂപം തവ സൌമ്യം ജനാർദന
ഇദാനീമസ്മി സംവൃത്തഃ സചേതാഃ പ്രകൃതിം ഗതഃ **൫൧**

ശ്രീഭഗവാൻവാച

സുദുർദർശമിദം രൂപം ദൃഷ്ട്വാനസി യന്മമ
ദേവാ അപ്യസ്യ രൂപസ്യ നിത്യം ദർശനകാക്ഷിണഃ ൫൨

നാഹം വേദൈരന തപസാ ന ദാനേന ന ചേജ്യയാ
ശക്യ ഏവംവിയോ ദൃഷ്ടം ദൃഷ്ട്വാനസി മാം യഥാ ൫൩

ഭക്ത്യാ ത്വന്നന്യയാ ശക്യ അഹമേവംവിയോർജ്ജന
ജ്ഞാതും ദൃഷ്ടം ച തത്തേവന പ്രവേഷ്ടം ച പരന്തപ ൫൪

മത്കർമക്രന്തപരമോ മദ്ഭക്തഃ സങ്ഗവർജിതഃ
നിർവൈരഃ സർവഭൂതേഷു യഃ സ മാമേതി പാണ്ഡവ ൫൫

ഇതി ശ്രീമദ്ഭഗവദ്ഗീതാസുപനിഷത്സു ബ്രഹ്മവിദ്യയാം
യോഗശാസ്ത്രേ ശ്രീകൃഷ്ണാർജ്ജുന സംവാദേ
വിശ്വരൂപദർശനയോഗോ നാമ ഏകാദശോദ്ധ്യായഃ സമാപ്തഃ

൧൨. ഭക്തിയോഗ

അർജ്ജുന ഉവാച

ഏവം സതതയുക്താ യേ ഭക്താസ്ത്വാം പരൂപാസതേ
യേ ചാപ്യക്ഷരമവ്യക്തം തേഷാം കേ യോഗവിത്തമാഃ ൧

ശ്രീഭഗവാൻവാച

മയ്യാവേശ്യ മനോ യേ മാം നിത്യയുക്താ ഉപാസതേ
ശ്രദ്ധയാ പരയോപേതാസ്തേ മേ യുക്തതമാ മതാഃ ൨

യേ തപക്ഷരമനിർദേശ്യമവ്യക്തം പരൂപാസതേ
സർവത്രഗമചിന്ത്യം ച കൂടസ്ഥമചലം ധ്രുവം ൩

സന്നിയമ്യേന്ദ്രിയഗ്രാമം സർവത്ര സമബുദ്ധയഃ
തേ പ്രാപ്തവന്തി മാമേവ സർവഭൂതഹിതേ രതാഃ ൪

ക്ലേശോധികതരസ്തേഷാമവ്യക്താസക്തചേതസാം
അവ്യക്താ ഹി ഗതിർഭുഃഖം ദേഹവദ്ഭിരവാപ്യതേ ൫

യേ തു സർവാണി കർമാണി മയി സന്യസ്യ മത്പരാഃ
അനന്യേനൈവ യോഗേന മാം ധ്യായന്ത ഉപാസതേ ൬

തേഷാമഹം സമുദ്ധർതാ മൃത്യുസംസാരസാഗരാത്
ഭവാമി ന ചിരാത്പാർഥ മയ്യാവേശിതചേതസാം ൭

മയ്യേവ മന ആധത്വ മയി ബുദ്ധിം നിവേശയ
നിവസിഷ്യസി മയ്യേവ അത ഊർധം ന സംശയഃ ൮

അഥ ചിത്തം സമാധാതും ന ശക്നോഷി മയി സ്ഥിരം
അഭ്യസയോഗേന തതോ മാമിച്ഛാപ്തം ധനഞ്ജയ ൯

അഭ്യസേപ്യസമർഥോസി മത്കർമപരമോ ഭവ
മദർഥമപി കർമാണി കർവൻസിദ്ധിമവാപ്സ്യസി ൧൦

അഥൈതദപ്യശക്തോസി കർതും മദ്യോഗമാശ്രിതഃ
സർവകർമഫലത്യാഗം തതഃ കരു യതാത്മവാൻ ൧൧

ശ്രേയോ ഹി ജ്ഞാനമഭ്യസാജ്ഞാനാദ്ധ്യാനം വിശിഷ്യതേ
ധ്യാനാത്കർമഫലത്യാഗസ്ത്യാഗാച്ഛാന്തിരനന്തരം ൧൨

അദ്വേഷാ സർവഭൂതാനാം മൈത്രഃ കരുണ ഏവ ച
നിർമമോ നിരഹങ്കാരഃ സമദഃഖസുഖഃ ക്ഷമീ ൧൩

സത്തുഷ്ടഃ സതതം യോഗീ യതാത്മാ ദൃഢനിശ്ചയഃ
മയ്തുർപിതമനോബുദ്ധിര്യോ മദ്ഭക്തഃ സ മേ പ്രിയഃ ൧൪

യസ്മാനോദിജതേ ലോകോ ലോകാനോദിജതേ ച യഃ
ഹർഷാമർഷഭയോദ്വേദഗൈർമുക്തോ യഃ സ ച മേ പ്രിയഃ ൧൫

അനപേക്ഷ: ശുചിർദക്ഷ ഉദാസീനോ ഗതവ്യമഃ
സർവാരംഭപരിത്യാഗീ യോ മദ്ഭക്തഃ സ മേ പ്രിയഃ ൧൩

യോ ന ഹൃഷ്യതി ന ദേഷ്ടി ന ശോചതി ന കാങ്ക്ഷതി
ശുഭാശുഭപരിത്യാഗീ ഭക്തിമാന്യഃ സ മേ പ്രിയഃ ൧൭

സമഃ ശരത്രൗ ച മിത്രൗ ച തഥാ മാനാപമാനയോഃ
ശീതോഷ്ണസുഖദുഃഖേഷു സമഃ സങ്ഗവിവർജിതഃ ൧൮

തുല്യനിന്ദാസ്തുതിർമൌനീ സത്തുഷ്ടോ യേന കേനചിത്
അനികേതഃ സ്ഥിരമതിർഭക്തിമാനേ പ്രിയോ നരഃ ൧൯

യേ തു ധർമ്മമൃതമിദം യഥോക്തം പര്യുപാസതേ
ശ്രദ്ദധാനാ മത്പരമാ ഭക്താസ്തേതീവ മേ പ്രിയാഃ ൨൦

ഇതി ശ്രീമദ്ഭഗവദ്ഗീതാസുപനിഷത്സു ബ്രഹ്മവിദ്യായാം
യോഗശാസ്ത്രേ ശ്രീകൃഷ്ണാർജുന സംവാദേ
ഭക്തിയോഗോ നാമ ദ്വാദശോദ്ധ്യായഃ സമാപ്തഃ

൧൩. ക്ഷേത്രക്ഷേത്രജ്ഞവിഭാഗയോഗ

അർജ്ജുന ഉവാച

പ്രകൃതിം പുരുഷം ചൈവ ക്ഷേത്രം ക്ഷേത്രജ്ഞമേവ ച
ഏതദ്ദേദിതുമിച്ഛാമി ജ്ഞാനം ജ്ഞേയം ച കേശവ ൧

ശ്രീഭഗവാൻവാച

ഇദം ശരീരം കൌന്തേയ ക്ഷേത്രമിത്യഭിധീയതേ
ഏതദ്യോ വേത്തി തം പ്രാഹുഃ ക്ഷേത്രജ്ഞ ഇതി തദിദഃ ൨

ക്ഷേത്രജ്ഞം ചാപി മാം വിദ്ധി സർവക്ഷേത്രേഷു ഭാരത
ക്ഷേത്രക്ഷേത്രജ്ഞയോർജ്ഞാനം യത്തജ്ജ്ഞാനം മതം മമ ൩

തത്ക്ഷേത്രം യച്ച യാദൃക്ച യദികാരി യതശ്ച യത്
സ ച യോ യത്പ്രഭാവശ്ച തത്സമാസേന മേ ശൃണു ൪

ഋഷിഭിർബഹുധാ ഗീതം ഛന്ദോഭിർവിവിധൈഃ പൃഥക്
ബ്രഹ്മസൂത്രപദൈശ്ചൈവ ഹേതുമദ്ഭിർവിനിശ്ചിതൈഃ ൫

മഹാഭൂതാനൃഹങ്കാരോ ബുദ്ധിരവ്യക്തമേവ ച
ഇന്ദ്രിയാണി ദശൈകം ച പഞ്ച ചേന്ദ്രിയഗോചരാഃ ൬

ഇച്ഛാ ദേഷഃ സുഖം ദുഃഖം സങ്ഘാതശ്ചേതനാ ധൃതിഃ
ഏതത്ക്ഷേത്രം സമാസേന സവികാരമുദാഹൃതം ൭

അമാനിത്വമദംഭിത്വമഹിംസാ ക്ഷാന്തിരാർജവം
ആചാര്യോപാസനം ശൌചം സമൈര്യമാത്മവിനിഗ്രഹഃ ൮

ഇന്ദ്രിയാർഥേഷു വൈരാഗ്യമനഹങ്കാര ഏവ ച
ജന്മമൃത്യുജരാവ്യാധിദുഃഖദോഷാന്തർശനം ൯

അസക്തിരനഭിഷ്യാങ്ഗഃ പുത്രദാരഗൃഹാദിഷു
നിത്യം ച സമചിത്തത്വമിഷ്ടാനിഷ്ടോപപത്തിഷു ൧൦

മയി ചാനന്യയോഗേന ഭക്തിരവ്യഭിചാരിണീ
വിവിക്തദേശസേവിത്വമരതിർജനസംസദി ൧൧

അധ്യാത്മജ്ഞാനനിത്യത്വം തത്ത്വജ്ഞാനാർഥദർശനം
ഏതജ്ഞാനമിതി പ്രോക്തമജ്ഞാനം യദതോന്യഥാ ൧൨

ജ്ഞേയം യത്തത്പ്രവക്ഷ്യാമി യജ്ഞാതാമൃതമശ്നതേ
അനാദിമത്പരം ബ്രഹ്മ ന സത്തന്നാസദുച്യതേ ൧൩

സർവതഃ പണിപാദം തത്സർവതോക്ഷിശിരോമുഖം
സർവതഃ ശ്രുതിമല്ലോകേ സർവമാവൃത്യ തിഷ്ഠതി ൧൪

സർവേന്ദ്രിയഗുണാഭാസം സർവേന്ദ്രിയവിവർജിതം
അസക്തം സർവഭൂച്ചൈവ നിർഗുണം ഗുണഭോക്തൃ ച ൧൫

ബഹിരന്തശ്ച ഭൂതാനാമചരം ചരമേവ ച
സൂക്ഷ്മതപാത്തദവിജ്ഞേയം ദൂരസ്ഥം ചാന്തികേ ച തത് ൧൬

അവിഭക്തം ച ഭൂതേഷു വിഭക്തമിവ ച സ്ഥിതം
ഭൂതഭർതൃ ച തജ്ജ്ഞേയം ഗ്രസിഷ്ണ പ്രഭവിഷ്ണ ച ൧൭

ജ്യോതിഷാമപി തജ്ജ്യോതിസ്തമസഃ പരമുച്യതേ
ജ്ഞാനം ജ്ഞേയം ജ്ഞാനഗമ്യം ഹൃദി സർവസ്യ വിഷ്ണിതം ൧൮

ഇതി ക്ഷേത്രം തഥാ ജ്ഞാനം ജ്ഞേയം ചോക്തം സമാസതഃ
മദ്ഭക്ത ഏതദിജ്ഞായ മദ്ഭാവായോപപദ്യതേ ൧൯

പ്രകൃതിം പുരുഷം ചൈവ വിധുനാദീ ഉഭാവപി
വികാരംശ്ച ഗുണാംശ്ചൈവ വിധി പ്രകൃതിസംഭവാൻ ൨൦

കാര്യകാരണകർതൃത്വേ ഹേതുഃ പ്രകൃതിരുച്യതേ
പുരുഷഃ സുഖദുഃഖാനാം ഭോക്തൃത്വേ ഹേതുരുച്യതേ ൨൧

പുരുഷഃ പ്രകൃതിസമോ ഹി ഭുങ്ക്തേ പ്രകൃതിജാൻഗുണാൻ
കാരണം ഗുണസംഗോസ്യ സദസദ്യോനിജന്മസു ൨൨

ഉപദ്രഷ്ടാനമന്താ ച ഭർതാ ഭോക്താ മഹേശ്വരഃ
പരമാത്മേതി ചാപ്യുക്തോ ദേഹേന്ദ്രിൻപുരുഷഃ പരഃ ൨൩

യ ഏവം വേത്തി പുരുഷം പ്രകൃതിം ച ഗുണൈഃ സഹ
സർവഥാ വർതമാനോപി ന സ ഭൂയോഭിജായതേ ൨൪

ധ്വനേനാത്മനി പശ്യന്തി കേചിദാത്മാനമാത്മനാ
അന്യേ സാംഖ്യേന യോഗേന കർമയോഗേന ചാപരേ ൨൫

അന്യേ ത്വേവമജാനന്തഃ ശ്രുത്യാന്യേഭ്യ ഉപാസതേ
തേപി ചാതിതരന്ത്യേവ മൃത്യും ശ്രുതിപരായണാഃ ൨൬

യാവത്സഞ്ജായതേ കിഞ്ചിത്സത്ത്വം സ്ഥാവരജങ്ഗമം
ക്ഷേത്രക്ഷേത്രജ്ഞസംയോഗാത്തദിദ്ധി ഭരതർഷഭ ൨൭

സമം സർവേഷു ഭൂതേഷു തിഷ്ഠന്തം പരമേശ്വരം
വിനശ്യത്സ്വവിനശ്യന്തം യഃ പശ്യതി സ പശ്യതി ൨൮

സമം പശ്യൻഹി സർവത്ര സമവസ്ഥിതമീശ്വരം
ന ഹിനസ്ത്യാത്മാനാത്മാനം തതോ യാതി പരം ഗതിം ൨൯

പ്രകൃത്യൈവ ച കർമാണി ക്രിയമാണാനി സർവശഃ
യഃ പശ്യതി തഥാത്മാനമകർതാരം സ പശ്യതി ൩൦

യദാ ഭൂതപൃഥഗ്ഭാവമേകസ്ഥമനുപശ്യതി
തത ഏവ ച വിസ്താരം ബ്രഹ്മ സംപദ്യതേ തദാ ൩൧

അനാദിതാനിർഗുണതാത്പരമാത്മായമവ്യയഃ
ശരീരസമോപി കൌന്തേയ ന കരോതി ന ലിപ്യതേ ൩൨

യഥാ സർവഗതം സൌക്ഷ്മ്യദാകാശം നോപലിപ്യതേ
സർവത്രാവസ്ഥിതോ ദേഹേ തഥാത്മാ നോപലിപ്യതേ ൩൩

യഥാ പ്രകാശയത്യേകഃ കൃത്സ്നം ലോകമിമം രവിഃ
ക്ഷേത്രം ക്ഷേത്രീ തഥാ കൃത്സ്നം പ്രകാശയതി ഭാരത ൩൪

ക്ഷേത്രക്ഷേത്രജ്ഞയോരേവമന്തരം ജ്ഞാനചക്ഷുഷാ
ഭൂതപ്രകൃതിമോക്ഷം ച യേ വിദുര്യന്തി തേ പരം ൩൫

ഇതി ശ്രീമദ്ഭഗവദ്ഗീതാസുപനിഷത്സു ബ്രഹ്മവിദ്യായാം

യോഗശാസ്ത്രേ ശ്രീകൃഷ്ണാർജുന സംവാദേ

ക്ഷേത്രക്ഷേത്രജ്ഞവിഭാഗയോഗോ നാമ ത്രയോദശോദ്ധ്യായഃ സമാപ്തഃ

൧൪. ഗുണത്രയവിഭാഗയോഗ

ശ്രീഭഗവാൻവാച

പരം ഭൂയഃ പ്രവക്ഷ്യാമി ജ്ഞാനാനാം ജ്ഞാനമുത്തമം
യജ്ജ്ഞാതാ മനയഃ സർവേ പരാം സിദ്ധിമിതോ ഗതാഃ ൧

ഇദം ജ്ഞാനമുപാശ്രിത്യ മമ സാധർമ്യമാഗതാഃ
സർഗേപി നോപജായന്തേ പ്രലയേ ന വ്യഥന്തി ച ൨

മമ യോനിർമഹദ്ബ്രഹ്മ തസ്മിൻഗർഭം ദധാമ്യഹം
സംഭവഃ സർവഭൂതാനാം തതോ ഭവതി ഭാരത ൩

സർവയോനിഷു കൌന്തേയ മൂർതയഃ സംഭവന്തി യാഃ
താസാം ബ്രഹ്മ മഹദ്യോനിരഹം ബീജപ്രദഃ പിതാ ൪

സത്ത്വം രജസ്തമ ഇതി ഗുണാഃ പ്രകൃതിസംഭവാഃ
നിബഡ്ധന്തി മഹാബാഹോ ദേഹേ ദേഹിനമവ്യയം ൫

തത്ര സത്ത്വം നിർമലത്വാത്പ്രകാശകമനായം
സുഖസങ്ഗേന ബധ്നാതി ജ്ഞാനസങ്ഗേന ചാനഘ ൬

രജോ രാഗാത്മകം വിദ്ധി തൃഷ്ണാസങ്ഗസമുദ്ഭവം
തന്നിബധ്നാതി കൌന്തേയ കർമസങ്ഗേന ഗേഹിനം ൭

തമസ്സജ്ഞാനജം വിദ്ധി മോഹനം സർവദേഹിനാം
പ്രമാദാലസ്യനിദ്രാഭിസ്തന്നിബധ്നാതി ഭാരത ൮

സത്ത്വം സുഖേ സഞ്ജയതി രജഃ കർമ്മണി ഭാരത
ജ്ഞാനമാവൃത്യ തു തമഃ പ്രമാദേ സഞ്ജയത്യത ൯

രജസ്തമശ്ചാഭിഭൂയ സത്ത്വം ഭവതി ഭാരത
രജഃ സത്ത്വം തമശ്ചൈവ തമഃ സത്ത്വം രജസ്തഥാ ൧൦

സർവദാരേഷു ദേഹേസ്തിൻപ്രകാശ ഉപജായതേ
ജ്ഞാനം യദാ തദാ വിദ്യാദിവൃദ്ധം സത്ത്വമിത്യത ൧൧

ലോഭഃ പ്രവൃത്തിരാശഃ കർമ്മണാമശമഃ സ്വഹാ
രജസ്യേതാനി ജായന്തേ വിവൃദ്ധേ ഭരതർഷഭ ൧൨

അപ്രകാശോപ്രവൃത്തിശ്ച പ്രമാദോ മോഹ ഏവ ച
തമസ്യേതാനി ജായന്തേ വിവൃദ്ധേ കരുനന്ദന ൧൩

യദാ സത്ത്വേ പ്രവൃദ്ധേ തു പ്രലയം യാതി ദേഹഭൃത്
തദോത്തമവിദാം ലോകാനമലാൻപ്രതിപദ്യതേ ൧൪

രജസി പ്രലയം ഗത്വാ കർമ്മസങ്ഗീഷു ജായതേ
തഥാ പ്രലീനസ്തമസി മൂഢയോനിഷു ജായതേ ൧൫

കർമ്മണഃ സുകൃതസ്യാഹുഃ സാത്തപികം നിർമ്മലം ഫലം

രജസസ്തു ഫലം ദുഃഖമജ്ഞാനം തമസഃ ഫലം ൧൬

സത്തപാത്സഞ്ജായതേ ജ്ഞാനം രജസോ ലോഭ ഏവ ച

പ്രമാദമോഹൌ തമസോ ഭവതോജ്ഞാനമേവ ച ൧൭

ഊർധ്വം ഗച്ഛന്തി സത്തപസ്ഥാ മധ്യേ തിഷ്ഠന്തി രാജസാഃ

ജഘന്ത്യഗുണവൃത്തിസ്ഥാ അധോ ഗച്ഛന്തി താമസാഃ ൧൮

ന്യന്യം ഗുണേഭ്യഃ കർതാരം യദാ ദ്രഷ്ട്യാനുപശ്യതി

ഗുണേഭ്യശ്ച പരം വേത്തി മദ്ഭാവം സോധിഗച്ഛതി ൧൯

ഗുണാനേതാനതീത്യ ശ്രീന്ദേഹീ ദേഹസമുദ്ഭവാൻ

ജന്മമൃത്യുജരാദുഃഖൈർവിമുക്തേതാമൃതമശ്നതേ ൨൦

അർജുന ഉവാച

കൈർലിങ്ഗൈസ്തീൻഗുണാനേതാനതീതോ ഭവതി പ്രഭോ

കിമാചാരഃ കഥം ചൈതാസ്തീൻഗുണാനതിവർതതേ ൨൧

ശ്രീഭഗവാൻവാച

പ്രകാശം ച പ്രവൃത്തിം ച മോഹമേവ ച പാണ്ഡവ

ന ദേഷ്ടി സമ്പ്രവൃത്താനി ന നിവൃത്താനി കാക്ഷ്ഛതി ൨൨

ഉദാസീനവദാസീനോ ഗുണൈർയോ ന വിചാല്യതേ
ഗുണാ വർത്തന്ത ഇത്യേവം യോവതിഷ്ഠിതി നേങ്ഗതേ ൨൩

സമദുഃഖസുഖഃ സ്വസ്ഥഃ സമലോഷ്ഠാശ്ശകാഞ്ചനഃ
തുല്യപ്രിയാപ്രിയോ ധീരസ്തുല്യനിന്ദാത്മസംസ്കൃതിഃ ൨൪

മാനാപമാനയോസ്തുല്യസ്തുല്യോ മിത്രാരിപക്ഷയോഃ
സർവാരംഭപരിത്യാഗീ ഗുണാതീതഃ സ ഉച്യതേ ൨൫

മാം ച യോവ്യഭിചാരേണ ഭക്തിയോഗേന സേവതേ
സ ഗുണാൻസമതീതൈതാൻബ്രഹ്മഭൂയായ കല്പതേ ൨൬

ബ്രഹ്മണോ ഹി പ്രതിഷ്ഠാഹമമൃതസുവ്യയസ്യ ച
ശാശ്വതസ്യ ച ധർമസ്യ സുഖസൈകാന്തികസ്യ ച ൨൭

ഇതി ശ്രീമദ്ഭഗവദ്ഗീതാസുപനിഷത്സു ബ്രഹ്മവിദ്യായാം
യോഗശാസ്ത്രേ ശ്രീകൃഷ്ണാർജുന സംവാദേ
ഗുണത്രയവിഭാഗയോഗോ നാമ ചതുർദശോദ്ധ്യായഃ സമാപ്തഃ

൧൫. പുരുഷോത്തമയോഗ

ശ്രീഭഗവാൻവാച

ഊർധ്വമൂലമധഃശാഖമശ്വതം പ്രാഹുരവ്യയം

ഛന്ദാസി യസ്യ പർണാനി യസ്തം വേദ സ വേദവിത് ൧

അധശ്ചോർധ്വം പ്രസൃതാസ്തസ്യ ശാഖാ ഗുണപ്രവൃദ്ധാ വിഷയപ്രവാലാഃ

അധശ്ച മൂലാന്യനുസന്താനി കർമാനുബന്ധീനി മനുഷ്യലോകേ ൨

ന രൂപമസ്യേഹ തഥോപലഭ്യതേ നാന്തോ ന ചാദിർന ച സമ്പ്രതിഷ്ഠാ

അശ്വതമമേനം സുവിരൂഢമൂലമസംഗശസ്ത്രേണ ദൃഢേന ചരിത്യാ ൩

തതഃ പദം തത്പരിമാർശിതവ്യം യസ്മിൻഗതാ ന നിവർത്തന്തി ഭൂയഃ

തഥേവ ചാദ്യം പുരുഷം പ്രപദ്യേ യതഃ പ്രവൃത്തിഃ പ്രസൃതാ പുരാണീ ൪

നിർമാനമോഹാ ജിതസംഗദോഷാ അധ്യാത്മനിത്യ വിനിവൃത്തകാമാഃ

ദാദൈവർവിമുക്താഃ സുഖദുഃഖസഞ്ചൈർഗച്ഛന്ത്യമൃഗാഃ പദമവ്യയം തത് ൫

ന തദ്ഭാസയതേ സൂര്യോ ന ശശാങ്കോ ന പാവകഃ

യദ്ഗതാ ന നിവർത്തന്തേ തദ്ധാമ പരമം മമ ൬

മമൈവാംശോ ജീവലോകേ ജീവഭൂതഃ സനാതനഃ

മനഃഷഷ്ഠാനീന്ദ്രിയാണി പ്രകൃതിസ്ഥാനി കർഷതി ൭

ശരീരം യദവാപ്നോതി യച്ചാപ്യുക്ത്രാമതീശ്വരഃ
ഗൃഹീതൈതാനി സംയാതി വായുർഗന്ധാനിവാശയാത് ൮

ശ്രോത്രം ചക്ഷുഃ സ്സർശനം ച രസനം പ്രാണമേവ ച
അധിഷ്ഠായ മനശ്ചായം വിഷയാനുപസേവതേ ൯

ഉക്ത്രാമന്തം സ്ഥിതം വാപി ഭൂജാനം വാ ഗുണാനിതം
വിമൂഢാ നാനുപശ്യന്തി പശ്യന്തി ജ്ഞാനചക്ഷുഷഃ ൧൦

യതന്തോ യോഗിനശ്ചൈനം പശ്യന്ത്യുത്മന്യവസ്ഥിതം
യതന്തോപ്യക്താത്മാനോ നൈനം പശ്യന്ത്യുചേതസഃ ൧൧

യദാദിത്യഗതം തേജോ ജഗദ്ഭാസയതേവിലം
യച്ചന്ദ്രമസി യച്ചാഗൌ തത്തേജോ വിദ്ധി മാമകം ൧൨

ഗാമാവിശ്യ ച ഭൂതാനി ധാരയാമ്യഹമോജസാ
പുഷ്ണാമി ചൌഷധീഃ സർവാഃ സോമോ ഭൂതാ രസാത്മകഃ ൧൩

അഹം വൈശ്യാനരോ ഭൂതാ പ്രാണിനാം ദേഹമാശ്രിതഃ
പ്രാണാപാനസമായുക്തഃ പചാമ്യന്നം ചതുർവിധം ൧൪

സർവസ്യ ചാഹം ഹൃദി സന്നിവിഷ്ടോ മത്തഃ സ്മൃതിർജ്ഞാനമപോഹനം ച
വേദൈശ്ച സർവൈരഹമേവ വേദോ വേദാന്തകൃദ്ദേവവിദേവ ചാഹം ൧൫

ദാവിമൌ പുരുഷൌ ലോകേ ക്ഷരശ്ചാക്ഷര ഏവ ച
ക്ഷരഃ സർവാണി ഭൂതാനി കൂടസമോക്ഷര ഉച്യതേ ൧൩

ഉത്തമഃ പുരുഷസ്ത്വന്യഃ പരമാത്മേത്യദാഹൃതഃ
യോ ലോകത്രയമാവിശ്യ ബിഭർത്യവ്യയ ഈശ്വരഃ ൧൭

യസ്മാത്ക്ഷരമതീതോഹമക്ഷരാദപി ചോത്തമഃ
അതോസ്തി ലോകേ വേദേ ച പ്രഥിതഃ പുരുഷോത്തമഃ ൧൮

യോ മാമേവമസമ്മുഖോ ജാനാതി പുരുഷോത്തമം
സ സർവവിദ്ഭജതി മാം സർവഭാവേന ഭാരത ൧൯

ഇതി ഗൃഹ്യതമം ശാസ്ത്രമിദമുക്തം മയാനഘ
ഏതദ്ബുദ്ധ്യാ ബുദ്ധിമാൻസ്യാത്കൃതകൃത്യശ്ച ഭാരത ൨൦

ഇതി ശ്രീമദ്ഭഗവദ്ഗീതാസുപനിഷത്സു ബ്രഹ്മവിദ്യായാം
യോഗശാസ്ത്രേ ശ്രീകൃഷ്ണാർജുന സംവാദേ
പുരുഷോത്തമയോഗോ നാമ പഞ്ചദശോദ്ധ്യായഃ സമാപ്തഃ

൧൬. ദൈവാസുരസമ്പദിഭാഗയോഗ

ശ്രീഭഗവാൻവാച

അഭയം സത്വസംശുദ്ധിർജ്ഞാനയോഗവ്യവസ്ഥിതിഃ
ദാനം ദമശ്ച യജ്ഞശ്ച സ്വാധ്യായസ്തുപ ആർജവം ൧

അഹിംസാ സത്യമക്രോധസ്ത്യാഗഃ ശാന്തിരപൈശുനം
ദയാ ഭൂതേഷലോല്യപ്തം മാർദവം ഹ്രീരചാപലം ൨

തേജഃ ക്ഷമാ ധൃതിഃ ശൗചമദ്രോഹോ നാതിമാനിതാ
ഭവന്തി സമ്പദം ദൈവീമഭിജാതസ്യ ഭാരത ൩

ദംഭോ ദർപോഭിമാനശ്ച ക്രോധഃ പാതഷ്യമേവ ച
അജ്ഞാനം ചാഭിജാതസ്യ പാർഥ സമ്പദമാസുരീം ൪

ദൈവീ സമ്പദിമോക്ഷായ നിബന്ധായാസുരീ മതാ
മാ ശുചഃ സമ്പദം ദൈവീമഭിജാതോസി പാണ്ഡവ ൫

ദൗ ഭൂതസർഗൌ ലോകേസ്തിന്ദൈവ ആസുര ഏവ ച
ദൈവോ വിസ്തരശഃ പ്രോക്ത ആസുരം പാർഥ മേ ശുണ ൬

പ്രവൃത്തിം ച നിവൃത്തിം ച ജനാ ന വിദുരാസുരാഃ
ന ശൗചം നാപി ചാചാരോ ന സത്യം തേഷു വിദ്യതേ ൭

അസത്യമപ്രതിഷ്ഠ തേ ജഗദാഹുരനീശ്വരം
അപരസുരസംഭ്രതം കിമന്യത്കാമഹൈതുകം ൮

ഏതാം ദൃഷ്ടിമവഷ്ടഭ്യ നഷ്ടാത്മാനോൽപബുദ്ധയഃ
പ്രഭവന്ത്യഗ്രകർമാണഃ ക്ഷയായ ജഗതോഹിതാഃ ൯

കാമമാശ്രിത്യ ദുഷ്കരം ദംഭമാനമദാനിതാഃ
മോഹദ്ഗൃഹീതാസദ്ഗ്രാഹാൻപ്രവർതന്തേശുചിവ്രതാഃ ൧൦

ചിന്താമപരിമേയാം ച പ്രലയാന്താമുപാശ്രിതാഃ
കാമോപഭോഗപരമാ ഏതാവദിതി നിശ്ചിതാഃ ൧൧

ആശാപാശശതൈർബദ്ധാഃ കാമക്രോധപരായണാഃ
ഈഹന്തേ കാമഭോഗാർഥമന്യയേനാർഥസഞ്ചയാൻ ൧൨

ഇദമദ്യ മയാ ലബ്ധമിമം പ്രാപ്തേ മനോരഥം
ഇദമസ്തീദമപി മേ ഭവിഷ്യതി പുനർധനം ൧൩

അസൌ മയാ ഹതഃ ശത്രുർഹനിഷ്യേ ചാപരാണപി
ഈശ്വരോഹമഹം ഭോഗീ സിദ്ധോഹം ബലവാൻസുഖീ ൧൪

ആവ്യേദിജനവാണി കോന്യോസ്തി സദൃശോ മയാ
യക്ഷേദ്യ ദാസ്യമി മോദിഷ്യ ഇത്യജ്ഞാനവിമോഹിതാഃ ൧൫

അനേകചിത്തവിഭ്രാന്താ മോഹജാലസമാവൃതാഃ
പ്രസക്താഃ കാമഭോഗേഷു പതന്തി നരകേശുചൗ ൧൬

ആത്മസംഭാവിതാഃ സ്തബ്ധാ ധനമാനമദാനിതാഃ
യജന്തേ നാമയജ്ഞേണസ്തേ ദംഭേനാവിധിപൂർവകം ൧൭

അഹങ്കാരം ബലം ദർപം കാമം ക്രോധം ച സംശ്രിതാഃ
മാമാത്മപരദേഹേഷു പ്രദിഷന്തോഭ്യസൂയകാഃ ൧൮

താനഹം ദിഷതഃ ക്രൂരാൻസംസാരേഷു നരാധമാൻ
ക്ഷിപാമ്യജസ്രമശുഭാനാസുരീഷ്വേവ യോനിഷു ൧൯

ആസുരീം യോനിമാപന്നാ മുഢാ ജന്മനിജന്മനി
മാമപ്രാപ്യൈവ കൌന്തേയ തതോ യാന്ത്യധമാം ഗതിം ൨൦

ത്രിവിധം നരകസ്വേദം ദ്വാരം നാശനമാത്മനഃ
കാമഃ ക്രോധസ്തഥാ ലോഭസ്തസ്മാദേതത്ത്രയം ത്യജേത് ൨൧

ഏതൈർവിമുക്തഃ കൌന്തേയ തമോദാദൈരസ്ത്രിഭിർനരഃ
ആചരത്യത്മനഃ ശ്രേയസ്തതോ യാതി പരാം ഗതിം ൨൨

യഃ ശാസ്ത്രവിധിമുത്യജ്യ വർത്തതേ കാമകാരതഃ
ന സ സിദ്ധിമവാപ്നോതി ന സുഖം ന പരാം ഗതിം ൨൩

ദൈവാസുരസമ്പദിഭാഗയോഗ

തന്മാഷ്ടാസ്ത്രം പ്രമാണം തേ കാര്യകാര്യവ്യവസ്ഥിതൈ
ജ്ഞാതാ ശാസ്ത്രവിധാനോക്തം കർമ്മ കർമ്മമിഹാർഹസി [൨൪](#)

ഇതി ശ്രീമദ്ഭഗവദ്ഗീതാസുപനിഷത്സു ബ്രഹ്മവിദ്യായാം

യോഗശാസ്ത്രേ ശ്രീകൃഷ്ണാർജുന സംവാദേ

ദൈവാസുരസമ്പദിഭാഗയോഗോ നാമ ഷോഡശോദ്ധ്യായഃ സമാപ്തഃ

൧൭. ശ്രദ്ധാരായവിഭാഗയോഗ

അർജ്ജുന ഉവാച

യേ ശാസ്ത്രവിധിമുത്യജ്യ യജ്ഞേ ശ്രദ്ധയാനപിതാഃ
തേഷാം നിഷ്ഠാ തു കാ കൃഷ്ണ സത്ത്വമാഹോ രജസ്തമഃ ൧

ശ്രീഭഗവാൻവാച

ത്രിവിധാ ഭവതി ശ്രദ്ധാ ദേഹിനാം സാ സ്വഭാവജാ
സാത്ത്വികീ രാജസീ ചൈവ താമസീ ചേതി താം ശ്രൺ ൨

സത്ത്വാനരൂപാ സർവസ്യ ശ്രദ്ധാ ഭവതി ഭാരത
ശ്രദ്ധാമയോയം പുരുഷോ യോ യച്ഛുഭഃ സ ഏവ സഃ ൩

യജ്ഞേ സാത്ത്വികാ ദേവാനൃക്ഷരക്ഷാംസി രാജസാഃ
പ്രേതാൻഭൂതഗണാംശ്ചാന്യേ യജ്ഞേ താമസാ ജനാഃ ൪

അശാസ്ത്രവിഹിതം ഘോരം തപ്യന്തേ യേ തപോ ജനാഃ
ദംഭാഹങ്കാരസമൃക്താഃ കാമരാഗബലാനപിതാഃ ൫

കർഷയന്തഃ ശരീരസ്ഥം ഭൂതഗ്രാമമചേതസഃ
മാം ചൈവാനന്തഃ ശരീരസ്ഥം താനപിദ്ധ്യന്തരനിശ്ചയാൻ ൬

ആഹാരസ്തുപി സർവസ്യ ത്രിവിധോ ഭവതി പ്രിയഃ
യജ്ഞസ്തുപസ്തുമാ ദാനം തേഷാം ഭേദമിമം ശ്രൺ ൭

ആയുഃസത്വബലാരോഗ്യസുഖപ്രീതിവിവർധനാഃ
രസ്യഃ സ്തിഗ്ധാഃ സ്ഥിരാ ഹൃദ്യാ ആഹാരഃ സാത്തകപ്രിയഃ ൮

കടപ്ലവണാത്യുഷ്ണതീക്ഷ്ണരൂക്ഷവിദാഹിനഃ
ആഹാര രാജസസ്യേഷാ ദുഃഖശോകാമയപ്രദാഃ ൯

യാതയാമം ഗതരസം പൃതി പര്യുഷിതം ച യത്
ഉച്ഛിഷ്ടമപി ചാമേധ്യം ഭോജനം താമസപ്രിയം ൧൦

അഹലാകാക്ഷിഭിര്യജേന്താ വിധിദൃഷ്ടോ യ ഇജ്യതേ
യഷ്ടവ്യമേവേതി മനഃ സമാധായ സ സാത്തകഃ ൧൧

അഭിസന്ധായ തു ഫലം ദംഭാർഥമപി ചൈവ യത്
ഇജ്യതേ ഭരതശ്രേഷ്ഠ തം യജ്ഞം വിദ്ധി രാജസം ൧൨

വിധിഹീനമസൃഷ്ടാനം മന്ത്രഹീനമദക്ഷിണം
ശ്രദ്ധാവിരഹിതം യജ്ഞം താമസം പരിചക്ഷതേ ൧൩

ദേവദിജഗുരപ്രാജ്ഞപൂജനം ശൌചമാർജവം
ബ്രഹ്മചര്യമഹിംസാ ച ശാരീരം തപ ഉച്യതേ ൧൪

അനുദേഹകരം വാക്യം സത്യം പ്രിയഹിതം ച യത്
സ്വാധ്യായാഭ്യസനം ചൈവ വാങ്മയം തപ ഉച്യതേ ൧൫

മനഃപ്രസാദഃ സൌമ്യത്വം മൌനമാത്മവിനിഗ്രഹഃ
ഭാവസംശുദ്ധിരിത്യേതത്തപോ മാനസമുച്യതേ ൧൬

ശ്രദ്ധയാ പരയാ തപ്തം തപസ്തന്ത്രിവിധം നരൈഃ
അഹലാകാങ്ക്ഷിഭിര്യുക്തൈഃ സാത്തപികം പരിചക്ഷതേ ൧൭

സത്കാരമാനപൂജാർഥം തപോ ദംഭേന ചൈവ യത്
ക്രിയതേ തദിഹ പ്രോക്തം രാജസം ചലമധ്യവം ൧൮

മൂഢഗ്രാഹേണാത്മനോ യത്പീഡയാ ക്രിയതേ തപഃ
പരസ്യോത്സാദനാർഥം വാ തത്താമസമുദാഹൃതം ൧൯

ദാതവ്യമിതി യദാനം ദീയതേനപകാരിണേ
ദേശേ കാലേ ച പാത്രേ ച തദാനം സാത്തപികം സ്മൃതം ൨൦

യത്തു പ്രത്യപകാരാർഥം ഫലമുദീശ്യ വാ പുനഃ
ദീയതേ ച പരിക്ലിപ്തം തദാനം രാജസം സ്മൃതം ൨൧

അദേശകാലേ യദാനമപാത്രേഭ്യശ്ച ദീയതേ
അസത്കൃതമവജ്ഞാതം തത്താമസമുദാഹൃതം ൨൨

ഓം തത്സദിതി നിർദേശോ ബ്രഹ്മണസ്ത്രിവിധഃ സ്മൃതഃ
ബ്രാഹ്മണാസ്തേന വേദാശ്ച യജ്ഞാശ്ച വിഹിതാഃ പുരാ ൨൩

തന്നാദ് ഓം ഇത്യദാഹൃത്യ യജ്ഞദാനതപഃക്രിയാഃ
പ്രവർത്തന്തേ വിധാനോക്താഃ സതതം ബ്രഹ്മവാദിനാം ൨൪

തദിത്യനഭിസന്ധായ ഫലം യജ്ഞതപഃക്രിയാഃ
ദാനക്രിയാശ്ച വിവിധാഃ ക്രിയന്തേ മോക്ഷകാങ്ക്ഷിഭിഃ ൨൫

സദ്ഭാവേ സാധുഭാവേ ച സദിത്യേതത്പ്രയുജ്യതേ
പ്രശസ്തേ കർമ്മണി തഥാ സച്ഛബ്ദഃ പാർഥ യുജ്യതേ ൨൬

യജ്ഞേ തപസി ദാനേ ച സ്ഥിതിഃ സദിതി ചോച്യതേ
കർമ്മ ചൈവ തദർഥിയം സദിത്യേവാഭിധീയതേ ൨൭

അശ്രദ്ധയാ ഹൃതം ദത്തം തപസ്സപ്തം കൃതം ച യത്
അസദിത്യുച്യതേ പാർഥ ന ച തത്പ്രേത്യ നോ ഇഹ ൨൮

ഇതി ശ്രീമദ്ഭഗവദ്ഗീതാസുപനിഷത്സു ബ്രഹ്മവിദ്യായാം
യോഗശാസ്ത്രേ ശ്രീകൃഷ്ണാർജുന സംവാദേ
ശ്രദ്ധാത്രയവിലാസയോഗോ നാമ സപ്തദശോദ്ധ്യായഃ സമാപ്തഃ

൧൮. മോക്ഷസന്നാസയോഗ

അർജുന ഉവാച

സന്നാസസ്യ മഹാബാഹോ തത്ത്വമിച്ഛാമി വേദിതും
ത്യാഗസ്യ ച ഹൃഷീകേശ പൃഥക്ക്കേശിനിഷ്ഠദന ൧

ശ്രീഭഗവാൻവാച

കാമ്യനാം കർമ്മണം നൃസം സന്നാസം കവയോ വിദുഃ
സർവകർമ്മഫലത്യാഗം പ്രാഹുസ്ത്യാഗം വിചക്ഷണാഃ ൨

ത്യാജ്യം ദോഷവദിത്യേകേ കർമ്മ പ്രാഹുർമനീഷിണഃ
യജ്ഞദാനതപഃകർമ്മ ന ത്യാജ്യമിതി ചാപരേ ൩

നിശ്ചയം ശുണ മേ തത്ര ത്യാഗേ ഭരതസത്തമ
ത്യാഗോ ഹി പുരുഷവ്യാഘ്രേ ശ്രീവിധഃ സമ്പ്രകീർത്തിതഃ ൪

യജ്ഞദാനതപഃകർമ്മ ന ത്യാജ്യം കാര്യമേവ തത്
യജ്ഞോ ദാനം തപശ്ചൈവ പാവനാനി മനീഷിണാം ൫

എതാന്യപി തു കർമാണി സങ്ഗം ത്യക്ത്വാ ഫലാനി ച
കർതവ്യാനീതി മേ പാർഥ നിശ്ചിതം മതമുത്തമം ൬

നിയതസ്യ തു സന്നാസഃ കർമ്മണോ നോപപദ്യതേ
മോഹാത്തസ്യ പരിത്യാഗസ്താമസഃ പരികീർത്തിതഃ ൭

ദുഃഖമിത്യേവ യത്കർമ കായക്ലേശഭയാത്തുജേത്
സ കൃത്യാ രാജസം ത്യാഗം നൈവ ത്യാഗഫലം ലഭേത് ൮

കാര്യമിത്യേവ യത്കർമ നിയതം ക്രിയതേർജുന
സങ്ഗം ത്യക്ത്വാ ഫലം ചൈവ സ ത്യാഗഃ സാത്ത്വികോ മതഃ ൯

ന ദേപഷ്ട്യകുശലം കർമ കുശലേ നാനുഷജ്ജതേ
ത്യാഗീ സത്ത്വസമാവിഷ്ടോ മേധാവി ചരിന്നസംശയഃ ൧൦

ന ഹി ദേഹഭൃതാ ശക്യം ത്യക്തം കർമാണ്യശേഷതഃ
യസ്തു കർമഫലത്യാഗീ സ ത്യാഗീത്യഭിധീയതേ ൧൧

അനിഷ്ടമിഷ്ടം മിശ്രം ച ത്രിവിധം കർമണഃ ഫലം
ഭവത്യത്യാഗിനാം പ്രേത്യ ന തു സന്ന്യാസിനാം ക്വചിത് ൧൨

പഞ്ചൈതാനി മഹാബാഹോ കാരണാനി നിബോധ മേ
സാംഖ്യേ കൃതാന്തേ പ്രോക്താനി സിദ്ധയേ സർവകർമണാം ൧൩

അധിഷ്ഠാനം തഥാ കർതാ കരണം ച പൃഥഗ്വിധം
വിവിധാശ്ച പൃഥക്ക്ഷേപ്താ ദൈവം ചൈവാത്ര പഞ്ചമം ൧൪

ശരീരവാങ്മനോഭിര്യത്കർമ പ്രാരഭതേ നരഃ
ന്യായം വാ വിപരീതം വാ പഞ്ചൈതേ തസ്യ ഹേതവഃ ൧൫

തരൈവം സതി കർതാരമാത്മാനം കേവലം തു യഃ
പശ്യത്യക്രതബുദ്ധിത്വാന സ പശ്യതി ദുർമതിഃ ൧൬

യസ്യ നാഹംകൃതോ ഭാവോ ബുദ്ധിര്യസ്യ ന ലിപ്യതേ
ഹത്യാപി സ ഇമാംല്ലോകാന ഹന്തി ന നിബധ്യതേ ൧൭

ജ്ഞാനം ജ്ഞേയം പരിജ്ഞാതാ ത്രിവിധാ കർമചോദനാ
കരണം കർമ കർതേതി ത്രിവിധഃ കർമസംഗ്രഹഃ ൧൮

ജ്ഞാനം കർമ ച കർതാ ച ത്രിയൈവ ഗുണഭേദതഃ
പ്രോച്യതേ ഗുണസംഖ്യാനേ യഥാവച്ഛൂൺ താന്യപി ൧൯

സർവഭൂതേഷു യേനൈകം ഭാവമവ്യയമീക്ഷതേ
അവിഭക്തം വിഭക്തേഷു തജ്ജ്ഞാനം വിദ്ധി സാത്തപികം ൨൦

പ്രഥമേത്വന തു യജ്ജ്ഞാനം നാനാഭാവാന്പ്രഥഗപിയാൻ
വേത്തി സർവേഷു ഭൂതേഷു തജ്ജ്ഞാനം വിദ്ധി രാജസം ൨൧

യത്തു കൃത്സ്തവദേകസ്മിൻകാര്യേ സക്തമഹൈതുകം
അതത്പാർഥവദൽപം ച തത്താമസമുദാഹൃതം ൨൨

നിയതം സങ്ഗരഹിതമരാഗദേഷ്വതഃ കൃതം
അഹലപ്രേപ്സുനാ കർമ യത്തസാത്തപികമുച്യതേ ൨൩

യത്തു കാമേച്ഛനാ കർമ്മ സാഹജാരേണ വാ പുനഃ
ക്രിയതേ ബഹുലായാസം തദ്രാജസമുദാഹൃതം ൨൪

അനുബന്ധം ക്ഷയം ഹിംസാമനപേക്ഷ്യ ച പൌരൂഷം
മോഹാദാരഭ്യതേ കർമ്മ യത്തത്താമസമുച്യതേ ൨൫

മുക്തസങ്ഗോനഹംവാദീ യുത്യത്സാഹസമനപിതഃ
സിദ്ധ്യസിദ്ധ്യേർനിർവികാരഃ കർതാ സാത്തപിക ഉച്യതേ ൨൬

രാഗീ കർമ്മഫലപ്രേപ്സുർലുബ്ധോ ഹിംസാത്മകോശുചിഃ
ഹർഷശോകാനപിതഃ കർതാ രാജസഃ പരികീർത്തിതഃ ൨൭

അയുക്തഃ പ്രാകൃതഃ സ്തബ്ധഃ ശഠോ നൈഷ്ഠികോലസഃ
വിഷാദീ ദീർഘസ്മൃതീ ച കർതാ താമസ ഉച്യതേ ൨൮

ബുദ്ധേർഭേദം യുതേശ്ചൈവ ഗുണതസ്ത്രിവിധം ശൃണ
പ്രോച്യമാനമശേഷേണ പൃഥക്ത്വേന ധനഞ്ജയ ൨൯

പ്രവൃത്തിം ച നിവൃത്തിം ച കാര്യകര്യേ ഭയാഭയേ
ബന്ധം മോക്ഷം ച യാ വേത്തി ബുദ്ധിഃ സാ പാർഥ സാത്തപികീ ൩൦

യയാ ധർമ്മധർമ്മം ച കാര്യം ചാകാര്യമേവ ച
അയഥാവത്പ്രജാനാതി ബുദ്ധിഃ സാ പാർഥ രാജസീ ൩൧

അധർമ്മം ധർമ്മമിതി യാ മന്യതേ തമസാവൃതാ
സർവാർഥാനിപരീതാംശ്ച ബുദ്ധിഃ സാ പാർഥ താമസീ ൩൨

ധൃത്യ യയാ ധാരയതേ മനഃപ്രാണേന്ദ്രിയക്രിയാഃ
യോഗേനാവൃഭിചാരിണ്യാ യുതിഃ സാ പാർഥ സാത്തികീ ൩൩

യയാ തു ധർമ്മകാമാർഥാസൃത്യ ധാരയതേർജ്ജുനാ
പ്രസങ്ഗേന ഭലാകാങ്ഷീ യുതിഃ സാ പാർഥ രാജസീ ൩൪

യയാ സ്വപ്നം ഭയം ശോകം വിഷാദം മദമേവ ച
ന വിമുഞ്ചതി ദുർമേധാ യുതിഃ സാ പാർഥ താമസീ ൩൫

സുഖം തിദാനീം ത്രിവിധം ശൃണു മേ ഭരതർഷഭ
അഭ്യസാദ്രഥതേ യത്ര ദുഃഖാന്തം ച നിഗച്ഛതി ൩൬

യത്തദഗ്രേ വിഷമിവ പരിണാമേമൃതോപമം
തത്സുഖം സാത്തികം പ്രോക്തമാത്മബുദ്ധിപ്രസാദജം ൩൭

വിഷയേന്ദ്രിയസമ്യോഗാദ്യത്തദഗ്രേമൃതോപമം
പരിണാമേ വിഷമിവ തത്സുഖം രാജസം സ്മൃതം ൩൮

യദഗ്രേ ചാനബന്ധേ ച സുഖം മോഹനമാത്മനഃ
നിദ്രാലസ്യപ്രമാദോത്ഥം തത്താമസമുദാഹൃതം ൩൯

ന തദസ്തി പൃഥിവ്യം വാ ദിവി ദേവേഷു വാ പുനഃ
സത്ത്വം പ്രകൃതിജൈർമുക്തം യദേഭിഃ സുത്രന്തിഭിർഗുണൈഃ **൪൭**

ബ്രാഹ്മണക്ഷത്രിയവിശാം ശൂദ്രാണാം ച പരന്തപ
കർമാണി പ്രവിഭക്താനി സ്വഭാവപ്രഭവൈർഗുണൈഃ **൪൧**

ശമോ ദമസ്തുപഃ ശൗചം ക്ഷാന്തിരാർജവമേവ ച
ജ്ഞാനം വിജ്ഞാനമാസ്തിക്യം ബ്രഹ്മകർമ സ്വഭാവജം **൪൨**

ശൌര്യം തേജോ ധൃതിർദാക്ഷ്യം യുദ്ധേ ചാപ്യപലായനം
ദാനമീശ്വരഭാവശ്ച ക്ഷാന്ത്രം കർമ സ്വഭാവജം **൪൩**

കൃഷിഗോരക്ഷ്യവാണിജ്യം വൈശ്യകർമ സ്വഭാവജം
പരിചര്യത്മകം കർമ ശൂദ്രസ്യപി സ്വഭാവജം **൪൪**

സേവ സേവ കർമണ്യഭിരതഃ സംസിദ്ധിം ലഭതേ നരഃ
സ്വകർമനിരതഃ സിദ്ധിം യഥാ വിന്ദതി തച്ഛൂണ **൪൫**

യതഃ പ്രവൃത്തിർഭൂതാനാം യേന സർവമിദം തതം
സ്വകർമണാ തമഭ്യർച്യ സിദ്ധിം വിന്ദതി മാനവഃ **൪൬**

ശ്രോയാൻസ്വധർമോ വിഗുണഃ പരധർമാത്പന്നഷ്ടിതാത്
സ്വഭാവനിയതം കർമ കർവന്നാപ്നോതി കിൻബിഷം **൪൭**

സഹജം കർമ്മ കൌന്തേയ സദോഷമപി ന ത്യജേത്
സർവാരംഭാ ഹി ദോഷേണ ധൃമേനാഗ്നിരിവാവൃതാഃ ൪൮

അസക്തബുദ്ധിഃ സർവത്ര ജിതാത്മാ വിഗതസ്തപഃ
നൈഷ്ഠർമ്യസിദ്ധിം പരമാം സന്ന്യസേനാധിഗച്ഛതി ൪൯

സിദ്ധിം പ്രാപ്തോ യഥാ ബ്രഹ്മ തഥാപ്തോതി നിബോധ മേ
സമാസേനൈവ കൌന്തേയ നിഷ്ഠാ ജ്ഞാനസ്യ യാ പരാ ൫൦

ബുദ്ധ്യാ വിശുദ്ധയാ യുക്തോ ധൃത്യുത്ഥാനം നിയമ്യ ച
ശബ്ദാദീനീഷയാംസ്തൃക്താ രാഗദ്വേഷൗ വ്യുദസ്യ ച ൫൧

വിവിക്തസേവീ ലഘുലാശീ യതവാക്കായമാനസഃ
ധ്യാനയോഗപരോ നിത്യം വൈരാഗ്യം സമുപാശ്രിതഃ ൫൨

അഹങ്കാരം ബലം ദർപം കാമം ക്രോധം പരിഗ്രഹം
വിമുച്യ നിർമ്മമഃ ശാന്തോ ബ്രഹ്മഭൂയായ കൽപതേ ൫൩

ബ്രഹ്മഭൂതഃ പ്രസന്നാത്മാ ന ശോചതി ന കാങ്ക്ഷതി
സമഃ സർവേഷു ഭൂതേഷു മദ്ഭക്തിം ലഭതേ പരാം ൫൪

ഭക്ത്യാ മാമഭിജാനാതി യാവാന്യശ്ചാസ്തി തത്ത്വതഃ
തതോ മാം തത്ത്വതോ ജ്ഞാത്യാ വിശതേ തദനന്തരം ൫൫

സർവകർമാണ്യപി സദാ കർവാനോ മദ്യപാശ്രയഃ
മത്പ്രസാദാദവാപ്നോതി ശാശ്വതം പദമവ്യയം ൫൬

ചേതസാ സർവകർമാണി മയി സന്ന്യസ്യ മത്പരഃ
ബുദ്ധിയോഗമുപാശ്രിത്യ മച്ചിത്തഃ സതതം ഭവ ൫൭

മച്ചിത്തഃ സർവദുർഗാണി മത്പ്രസാദാത്തരിഷ്യസി
അഥ ചേത്യാമഹങ്കാരാന ശ്രോഷ്യസി വിനക്ഷ്യസി ൫൮

യദഹങ്കാരമാശ്രിത്യ ന യോസ്യ ഇതി മന്യസേ
മിഥൈഷ വ്യവസായസ്തേ പ്രകൃതിസ്താം നിയോക്ഷ്യതി ൫൯

സ്വഭാവജേന കൌന്തേയ നിബദ്ധഃ സ്വേന കർമണാ
കർതും നേച്ഛസി യന്മോഹാത്കരിഷ്യസ്യവശോപി തത് ൬൦

ഈശ്വരഃ സർവഭൂതാനാം ഹൃദദേശേർജ്ജുന തിഷ്ഠതി
ഭ്രാമയൻസർവഭൂതാനി യന്ത്രാരൂഢാനി മായയാ ൬൧

തമേവ ശരണം ഗച്ഛ സർവഭാവേന ഭാരത
തത്പ്രസാദാത്പരാം ശാന്തിം സ്ഥാനം പ്രാപ്സ്യസി ശാശ്വതം ൬൨

ഇതി തേ ജ്ഞാനമാഖ്യാതം ഗുഹ്യദ്ഗുഹ്യതരം മയാ
വിമുശ്യേതദശേഷേണ യഥേച്ഛസി തഥാ കരു ൬൩

സർവഗൃഹ്യതമം ഭൂയഃ ശൃണു മേ പരമം വചഃ
ഇഷ്ടോസി മേ ദൃഢമിതി തതോ വക്ഷ്യാമി തേ ഹിതം ൬൪

മന്മനാ ഭവ മദ്ഭക്തോ മദ്യാജീ മാം നമസ്കൃത
മാമേവൈഷ്യസി സത്യം തേ പ്രതിജാനേ പ്രിയോസി മേ ൬൫

സർവധർമാൻപരിത്യജ്യ മാമേകം ശരണം വ്രജ
അഹം ത്വാം സർവപാപേഭ്യോ മോക്ഷയിഷ്യാമി മാ ശുചഃ ൬൬

ഇദം തേ നാതപസ്തായ നാഭക്തായ കദാചന
ന ചാശുശ്രൂഷവേ വാച്യം ന ച മാം യോഭ്യസ്യതി ൬൭

യ ഇദം പരമം ഗൃഹ്യം മദ്ഭക്തേഷ്ചഭിയാസ്യതി
ഭക്തിം മയി പരാം കൃത്വാ മാമേവൈഷ്യത്യസംശയഃ ൬൮

ന ച തസ്താനനുഷ്യേഷു കശ്ചിന്മേ പ്രിയകൃത്തമഃ
ഭവിതാ ന ച മേ തസ്താദന്യഃ പ്രിയതരോ ഭൂവി ൬൯

അധ്യേഷ്യതേ ച യ ഇമം ധർമ്യം സംവാദമാവയോഃ
ജ്ഞാനയജ്ഞേന തേനാഹമിഷ്ടഃ സ്യാമിതി മേ മതിഃ ൭൦

ശ്രദ്ധാവാന്നസ്യയശ്ച ശൃണുയാദപി യോ നരഃ
സോപി മുക്തഃ ശുഭാംല്ലോകാൻപ്രാപ്തയാത്പുണ്യകർമ്മണാം ൭൧

കച്ചിദേതച്ഛതം പാർഥ തപയൈകാഗ്രേണ ചേതസാ
കച്ചിദജ്ഞാനസമ്മോഹഃ പ്രണഷ്ടന്യേ ധനഞ്ജയ ൭൨

അർജുന ഉവാച

നഷ്ടോ മോഹഃ സ്മൃതിർലബ്ധാ തപത്പ്രസാദാനയാച്യത
സ്ഥിതോന്ധി ഗതസന്ദേഹഃ കരിഷ്യേ വചനം തവ ൭൩

സഞ്ജയ ഉവാച

ഇത്യഹം വാസുദേവസ്യ പാർഥസ്യ ച മഹാത്മനഃ
സംവാദമിമമശ്രൗഷമദ്ഭൂതം രോമഹർഷണം ൭൪

വ്യസപ്രസാദാച്ഛതവാനേതദ്ഗൃഹ്യമഹം പരം
യോഗം യോഗേശ്വരാത്കൃഷ്ണാത്സാക്ഷാത്കഥയതഃ സ്വയം ൭൫

രാജൻസംസ്മൃത്യ സംസ്മൃത്യ സംവാദമിമമദ്ഭൂതം
കേശവാർജുനയോഃ പുണ്യം ഹൃഷ്യാമി ച മുഹൂർമുഹൂഃ ൭൬

തച്ച സംസ്മൃത്യ സംസ്മൃത്യ രൂപമത്യദ്ഭൂതം ഹരേഃ
വിസ്മയോ മേ മഹാൻരാജൻഹൃഷ്യാമി ച പുനഃ പുനഃ ൭൭

യത്ര യോഗേശ്വരഃ കൃഷ്ണോ യത്ര പാർഥോ ധനർധരഃ

തത്ര ശ്രീമദ്ഭഗവദ്ഗീതാസുപനിഷത്തു ബ്രഹ്മവിദ്യായാം

യോഗശാസ്ത്രേ ശ്രീകൃഷ്ണാർജുന സംവാദേ

മോക്ഷസംസ്കാരസംഗ്രഹം നാമ അഷ്ടാദശോദ്ധ്യായഃ സമാപ്തഃ

മോക്ഷസംസ്കാരസംഗ്രഹം നാമ അഷ്ടാദശോദ്ധ്യായഃ സമാപ്തഃ

ഒരു

വിക്കിഗ്രന്ഥശാല

സംരംഭം

<http://ml.wikisource.org/>